

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

Pěstounská péče očima pěstouna

Bakalářská práce

Autor: Marie Šebková

Studijní program: B0923P240001

Studijní obor: Sociální práce

Vedoucí práce: Mgr. Iva Junová, Ph.D.

Hradec Králové

2023

Zadání bakalářské práce

Autor:	Marie Šebková
Studium:	F20BP0148
Studijní program:	B0923P240001 Sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce v preventivních službách
Název bakalářské práce:	Pěstounská péče očima pěstouna
Název bakalářské práce AJ:	Foster care through the eyes of a foster parent

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato bakalářská práce je zaměřena na náhradní rodinnou péči a podrobněji se zabývá pěstounskou péčí a jejím procesem. Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak samotní pěstouni vnímají pěstounskou péči a jaký je pro ně život v rodině se svěřeným dítětem. Pro výzkumné šetření jsem zvolila kvalitativní výzkum, a tedy polostrukturované rozhovory s členy vybraných rodin.

MATĚJČEK, Zdeněk a Jarmila KOLUCHOVÁ. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002, 155 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-637-3. MATĚJČEK, Zdeněk. Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny. Praha: Portál, 1999, 183 s. ISBN 80-7178-304-8 BUBLEOVÁ, Věduna. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka. 2. přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2013, 52 s. ISBN 978-80-87455-17-3.

Zadávací pracoviště:	Ústav sociální práce, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Iva Junová, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Lucie Smutková, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	15.6.2022

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že bakalářskou práci jsem vypracovala sama pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem veškeré použité zdroje a prameny.

V Hradci Králové dne

.....

Marie Šebková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala mé vedoucí práce Mgr. Ivě Junové, PhD. za její cenné připomínky a čas, který mi věnovala při psaní bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala respondentům, kteří byli ochotní se mnou sdílet jejich příběh a za čas, který tomu se mnou věnovali.

Anotace

ŠEBKOVÁ, M. *Pěstounská péče očima pěstounů*. Hradec Králové, 2023. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: Mgr. Iva Junová, PhD.

Bakalářská práce se zaměřuje na náhradní rodinnou péči a blíže se pak věnuje pěstounské péči a vnímání pěstounské péče samotnými pěstouny. Teoretická část, jež je rozdělena do tří kapitol, se v první kapitole zabývá náhradní rodinnou péčí a jejími druhy, v druhé kapitole se konkrétně zaměřuje na pěstounskou péči, její historii, formy pěstounské péče, jejímu zprostředkování, vzdělávání pěstounů a v závěru legislativnímu zakotvení. Ve třetí a zároveň poslední kapitole vymezuje pojmy jako je vnímání, rodina a rodinné vztahy, jež jsou důležité pro empirickou část. Empirická část se zabývá vnímáním pěstounů soužití s pěstounským dítětem v úzkém kruhu rodiny, v širším kruhu rodiny a následně v rámci životního stylu rodiny. K dosažení hlavního cíle bakalářské práce byla využita technika kvalitativního výzkumu a sběr dat probíhal za pomoci polostrukturovaných rozhovorů. V závěru práce je také shrnutí zjištěných výsledků.

Klíčová slova

Pěstounská péče, pěstoun, životní styl, rodina, vnímání

Abstract

ŠEBKOVÁ, M. *Pěstounská péče očima pěstounů*. Hradec králové, 2023. Bachelor degree thesis. University of Hradec Králové, Philosophical faculty, Institute of social work. Leader of the bachelor degree thesis: Mgr. Iva Junová, PhD.

The bachelor thesis focuses on foster care and specifically examines foster care and the perception of foster care by foster parents. The theoretical part, which is divided into three chapters, deals with foster care and its types in the first chapter, specifically focuses on foster care in the second chapter, including its history, forms of foster care, mediation, foster parent education, and legislative framework. The third and final chapter defines concepts such as perception, family, and family relationships, which are important for the practical part. The practical part deals with the perception of foster parents living with foster children within the close circle of the family, the wider circle of the family, and subsequently within the family's lifestyle. To achieve the main goal of the bachelor thesis, the technique of qualitative research was used, and data collection was carried out using semi-structured interviews. The conclusion also summarizes the findings of the research.

Key words

Foster care, foster parent, lifestyle, family, perception

Obsah	
Úvod.....	9
1 Cíl práce	11
Teoretická část	13
2 Náhradní rodinná péče.....	13
2.1 Svěření do péče jiné fyzické osoby	14
2.2 Osvojení.....	15
2.3 Poručenská péče	16
2.4 Pěstounská péče	16
3 Pěstounská péče	18
3.1 Historie pěstounské péče.....	18
3.2 Formy pěstounské péče.....	20
3.2.1 Individuální pěstounská péče	20
3.2.2 Skupinová pěstounská péče	20
3.2.3 Dlouhodobá pěstounská péče	21
3.2.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	21
3.3 Zprostředkování pěstounské péče.....	22
3.4 Systém vzdělávání pěstounů	24
3.4.1 Přípravný kurz pro budoucí pěstouny	25
3.4.2 Průběžné vzdělávání pěstounů	26
3.5 Legislativní ukotvení pěstounské péče.....	26
4 Vnitřní soužití v rodině	27
4.1 Vnímání.....	27
4.2 Rodina a vztahy	29
4.2.1 Rodina	29
4.2.2 Vztahy v rodině.....	30
4.3 Životní styl	31
Empirická část	33
5 Metodologie výzkumného šetření	33
5.1 Cíl výzkumného šetření	33
5.2 Strategie výzkumných aktivit.....	37
5.2.1 Výzkumná strategie.....	37
5.2.2 Výzkumná technika.....	37
5.3 Výběr a popis souboru respondentů	38
5.4 Průběh výzkumu	39
5.5 Rizika výzkumu a sebereflexe výzkumníka	40
6 Analýza a interpretace dat	41

6.1	Interpretace prvního dílčího cíle.....	41
6.2	Interpretace druhého dílčího cíle.....	43
6.3	Interpretace třetího dílčího cíle.....	45
	Závěr.....	48
	Použité zdroje:	51
	Seznam tabulek	54
	Seznam příloh	55

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

HVO – hlavní výzkumná otázka

DC – dílčí cíl

TO – tazatelská otázka

R – respondent

Úvod

Bakalářská práce je zaměřena na pěstounství očima pěstouna. Jak sám název práce napovídá, zabírá se problematikou pěstounství a vnímáním pěstounské péče z pohledu pěstounů. Záměrem této práce je zjistit, jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem v jejich každodenním fungování od započetí pěstounské péče až do současnosti.

Téma této práce jsem si zvolila již během studia nejenom proto, že je mi velice blízké, poněvadž sama pocházím z pěstounské rodiny, ale také proto, že není zcela probádané. Samotná pěstounská péče je poměrně mladá a neexistuje mnoho výzkumů zaměřujících se na vnímání pěstounské péče ze strany pěstounů. Domnívám se, že je důležité šířit povědomí o významu a možnostech pěstounské péče a spolu s tím také zkušenosti jiných pěstounů, které by společností a konkrétně budoucím žadatelům o pěstounskou péči mohly být nápomocné při rozhodování, zda se stát pěstounem.

V teoretické části bakalářské práce se zaměřím na téma náhradní rodinné péče, které je v dnešní době stále aktuálnější. Podrobněji se budu věnovat pěstounské péči, která je jednou z forem náhradní rodinné péče a budu se zabývat jejími formami, zprostředkováním a systémem vzdělávání pěstounů. Na závěr se práce zaměří na vnitřní fungování rodiny, rodinné vztahy a životní styl. Věřím, že definování těchto pojmů bude nápomocné pro lepší představu klíčových faktorů úspěšného pěstounství a jeho průběhu. Spolu s tím třetí část teoretické části bude klíčová pro část empirickou, jelikož díky ní čtenáři budou schopni chápat základní pojmy související s hlavním cílem práce.

Empirická část práce se zabývá výzkumem, jehož hlavním cílem je zjistit, jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem. Konkrétně se výzkum bude zaměřovat na tři dílčí cíle: vnímání soužití s pěstounským dítětem v rámci užší rodiny, vnímání soužití s pěstounským dítětem v rámci širší rodiny a vnímání vlivu životního stylu rodiny na soužití s pěstounským dítětem.

Výzkum zaměřený na pěstounskou péči je v současné době velmi aktuální a důležitý, jelikož pěstounská péče je stále více využívána jako alternativa k tradičním formám péče o děti. Většina výzkumů se zaměřuje na pohledy dětí a jejich adaptaci na nové prostředí, avšak pohledy samotných pěstounů jsou méně prozkoumány. Tato bakalářská práce tedy bude přinášet nový pohled na téma pěstounské péče a jeho cílem bude pomoci lépe porozumět tomu, jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem v rámci různých aspektů rodinného života.

Využití polostrukturovaného rozhovoru jako metody sběru dat v této bakalářské práci umožní získání hlubších a detailnějších informací o vnímání pěstounů. Polostrukturovaný rozhovor umožňuje respondentům volněji vyjádřit své názory a zároveň umožňuje výzkumníkovi specifikovat určité otázky, které by mohly být důležité pro daný výzkum. Spolu s tím bude u respondentů kladen důraz na individualitu jejich situace a také emoce, které toto téma bude s velkou pravděpodobností v pěstounech vzbuzovat.

1 Cíl práce

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem. Z důvodu emoční zaměřenosti výzkumu, zachování autentičnosti respondentů a podpory jejich individuality jsem se rozhodla pro sběr dat zvolit kvalitativní výzkumnou metodu formou polostrukturovaného rozhovoru neboli rozhovoru podle návodu, který dává respondentům možnost velkého spektra odpovědí, díky kterým je možné pro výzkumníka lépe zkoumat jednotlivé dílčí cíle.

Hlavní cíl práce rozdělují do třech dílčích cílů, které jsou:

DC č. 1: Jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem v úzkém kruhu rodiny

DC č. 2: Jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem v širším kruhu rodiny

DC č. 3: Jak pěstouni vnímají soužití dítěte s životním stylem rodiny

Teoretická část práce je zaměřena na důležitá teoretická východiska, která úzce souvisí s empirickou částí práce a která jsou důležitá k navázání na jednotlivé dílčí cíle a výzkumné otázky. V první hlavní kapitole teoretické části se zaměřím na náhradní rodinnou péči. Vymežím základní pojmy a druhy náhradní rodinné péče. Domnívám se, že z povahy mé práce je důležité se okrajově věnovat i tomuto tématu, aby bylo lépe pochopitelné, jak systém náhradní rodinné péče funguje v České republice.

V druhé hlavní kapitole práce se zaměřuji podrobněji na pěstounskou péči. Je zde vytvořen prostor pro historii, formy pěstounské péče, její zprostředkování a v neposlední řadě také systému vzdělávání pěstounů. Tuto část práce považuji za velice důležitou pro hlubší proniknutí do problematiky pěstounské péče, což nám v empirické části je nápomocné pro pochopení souvislostí v rámci výkonu pěstounské péče.

Třetí část práce pak propojuje teoretickou a empirickou část. Vysvětluje, co je vnímání a vnímání pěstounského dítěte, vymezuje pojem rodina a konečně i rodinné vztahy a životní styl. Tuto část práce považuji za velmi klíčovou, jelikož nám definuje teoretická východiska pro interpretaci získaných dat.

Toto téma jsem si vybrala, protože se domnívám, že pěstounská péče konečně dostává svůj zasloužený prostor ve společnosti, a je tak důležité o ní i nadále šířit povědomí. Spolu s tím souvisí i fakt důležitosti poskytování budoucím pěstounům i nynějším žadatelům podrobné informace o vnímání pěstounství jiných pěstounů, které jim i mimo kurzy mohou pomoci si představit průběh pěstounské péče. Současně s tím se domnívám, že

posbíraná data mohou být velice užitečná i pro doprovodné organizace pěstounů, které dohlížejí na průběh pěstounské péče.

Uvědomuju si, že práce zohledňuje pouze velmi úzký okruh pěstounů, a že by bylo určitě vhodné se tomuto tématu věnovat i nadále a obsáhnout větší soubor vzorků.

Teoretická část

V teoretické části práce se zaměřím na náhradní rodinnou péči, její představení a hlavní znaky. Dále více představím pěstounskou péči, její historii, formy pěstounské péče a zprostředkování pěstounské péče. V poslední kapitole se budu věnovat rodině, vztahům v rodině, vnímání pěstounského dítěte a životnímu stylu.

2 Náhradní rodinná péče

V této kapitole mé bakalářské práce se budu věnovat náhradní rodinné péči. Vymezím pojem náhradní rodinná péče a následně uvedu a vysvětlím její typy. Považuji za důležité vymezit alespoň okrajově veškeré druhy náhradní rodinné péče pro představu fungování náhradní rodinné péče v České republice.

Na definici náhradní rodinné péče se vybraní autoři shodují. Podle Bubleové náhradní rodinná péče znamená: „*Náhradní rodinná péče je formou péče, při které je dítě vychovááno „náhradními rodiči“ v prostředí nejvíce se podobajícím životu v přirozeném prostředí.*“ (Bubleová a kol., 2007:64)

Matějček náhradní rodinnou péči definuje následovně: „*Náhradní rodinnou péči je možné definovat jako sociální opatření ve prospěch dítěte, o něž se jeho vlastní rodiče nemohou nebo nechtějí starat, anebo z vážných důvodů není žádoucí, aby se starali.*“ (Matějček, 1994:166)

Jak Matějček, tak Bubleová shrnují pojem náhradní rodinné péče jako druh péče o dítě, jež nemá možnost vyrůstat ve své biologické rodině z různých důvodů. Jedním z důvodů může být to, že biologická rodina se o dítě starat nechce, anebo nemá dostatečné a dobré prostředí pro vývoj dítěte. Definice od Bubleové je mi skrze povahu mé práce bližší, a to z toho důvodu, že klade důraz na přirozenost prostředí, ve kterém by děti vyrůstaly.

Podle Jiřího Kovaříka může být náhradní rodinná péče vhodným řešením v situaci, kdy biologická rodina není schopna plnit své povinnosti a zajistit zdravý vývoj dítěte v jeho přirozeném prostředí. Náhradní rodinná péče je zavedením orgánů sociálně-právní ochrany dětí, aby se zajistilo, že dítě má emočně stabilní a srozumitelné prostředí pro jeho zdárný vývoj. Důležité je, aby pro dítě bylo zajištěno stálé prostředí, ať už v biologické nebo náhradní rodině. (Kovařík, 2004)

Náhradní rodinná péče je tedy určena dětem, které nemohou nebo nemají možnost vyrůst ve své biologické rodině. Pomáhá naplňovat potřeby dítěte a zajišťuje mu vhodné prostředí pro správný vývoj.

Co se týče institucionální stránky náhradní rodinné péče, spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Ovšem na nižších stupních spadají formy náhradní rodinné péče také pod krajské úřady. (Bubleová a kol., 2007)

Zdeněk Matějček ve své knize *Osvojení a pěstounská péče*, uvádí, že v ČR existuje několik typů náhradní rodinné péče, a to osvojení, které dále rozděluje na „zrušitelné“ - neboli osvojení 1. stupně, „nezrušitelné“ – neboli osvojení 2. stupně a mezinárodní osvojení. Kromě osvojení v tomto rozdělení zmiňuje také pěstounskou péči, již rozděluje na individuální pěstounskou péči (zařízení pro výkon PP) a skupinovou pěstounskou péči (SOS vesničky). (Matějček, Koluchová 2002)

Ne vždy jde dítě rovnou do náhradní rodiny, ale může mu být soudně nařízená ústavní péče, která je ukotvena zákonem 109/2002 Sb. a mezi které patří dětské domovy, diagnostické ústavy, výchovné ústavy a dětské domovy se školou. (Zákon č. 109/2002 Sb.)

V návaznosti na Úmluvu o právech dítěte má náhradní rodinná péče přednost před tou ústavní. V minulosti tomu však bylo naopak a umístování dětí do ústavních zařízení pod rozhodnutím soudu bylo častější. (Sychrová, 2015)

V následujících podkapitolách se budu věnovat jednotlivým formám náhradní rodinné péče, a to konkrétně svěřením do péče jiné fyzické osoby, osvojením, poručenskou péčí a pěstounskou péčí.

2.1 Svěření do péče jiné fyzické osoby

První formou, které se ve své práci budu okrajově věnovat, je svěření do péče jiné fyzické osoby.

MPSV vysvětluje svěření do péče jiné fyzické osoby následovně:

„O dítě pečuje na základě rozhodnutí soudu osoba příbuzná či dítěti blízká a známá, rodičům zůstává zachována rodičovská odpovědnost i výživovací povinnost, soud stanovuje rodiči povinnost hradit dítěti výživné k rukám pečující osoby, dítě má nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte, od kterého je odečteno soudem stanovené výživné,

osoba pečující má povinnost spolupracovat s OSPOD dítěte, osoba pečující může zastupovat dítě pouze v oblastech vymezených soudním rozhodnutím.“ (MPSV, 2023)

Věduna Bubleová dále uvádí, že při rozhodování o péči o dítě je vždy nutný souhlas jeho rodičů, s výjimkou situací, kdy je dítě umístěno v ústavní výchově, zařízení pro děti s okamžitou potřebou péče, nebo je v pěstounské péči na dobu určitou na základě soudního rozhodnutí. Pokud je vydáno rozhodnutí o pěstounské péči, musí být do tří měsíců od jeho právní moci zahájeno řízení o svěřeni dítěte do pěstounské péče a tento postup je třeba dodržet, aby byly zachovány právní důsledky rozhodnutí o pěstounské péči. (Bubleová, 2013)

2.2 Osvojení

Osvojení neboli adopce je nejčastější formou náhradní rodinné péče. Hlavní poslání osvojení je nahrazení dítěti absenci rodinného stabilního prostředí, jež potřebuje ke správnému vývoji, ale také naplňování života osvojitelů, kteří se rozhodli vzít si dítě k adopci. (Matějček, Koluchová, 2002)

Dagmar Zezulová ve své knize *Pěstounská péče a adopce* vysvětluje, že adopce se týká pouze a jenom dětí, které jsou právně volné, což znamená, „*že jejich rodiče se jich vzdali hned po narození a toto rozhodnutí stvrdili po uplynutí ochranné lhůty, která trvá šest týdnů, nebo že je splněna tzv. doba tzv. kvalifikovaného nezájmu, což je u novorozenců dva měsíce a u starších dětí šest měsíců.*“ (Zezulová, 2012:15-16)

Dále vysvětluje, že v praxi to znamená smazání biologických rodičů z rodného listu a dítě tak dostává nový rodný list, díky němuž se může stát vlastním dítětem osvojitelů. Častější je to u novorozenců, u starších dětí, pakliže je splněna lhůta kvalifikovaného nezájmu, se stává, že nikdo nepodá podnět k právnímu uvolnění dítěte, a tak dítě nemůže přijít k adopci. O adopci většinou uvažují lidé, kteří jsou bezdětní, nemohou mít svoje vlastní dítě, nebo např. chtějí sourozence pro své biologické dítě. (Zezulová, 2012)

Osvojení se např. od pěstounské péče odlišuje tím, že mezi adoptivními rodiči a adoptovaným dítětem vzniká vztah jako mezi rodiči a dětmi, což znamená, že osvojitelé mají plnou rodičovskou zodpovědnost a vzájemná práva mezi osvojencem a jeho původní biologickou rodinou zanikají. (Bubleová a kol. 2007)

I kdyby se v pozdějším věku dítěte ukázalo, že dítě trpí nějakou psychickou poruchou či cokoli jiného, není možné se dítěte vzdát. Nezrušitelné osvojení nelze zrušit, a tudíž

pokud se rodiče jednou rozhodnou, že dítě chtějí adoptovat, definitivně spojí jejich životy dohromady. (Matějček, Koluchová 2002)

Důležitým aspektem při osvojení je také věkový rozdíl mezi osvojencem a osvojitelem. Měl by být přiměřený. Je nemožné, aby si mladý pár, který nedosáhl věku ani třiceti let, adoptoval sedmnáctiletou dívku. (Matějček, Koluchová, 2002)

Osvojení tedy spočívá v rozhodnutí absolutního přijetí dítěte do rodiny bez ohledu na jakékoli jiné aspekty, které by se během vývoje dítěte mohly objevit (biologičtí rodiče, nemoc apod.). V tomto se velmi výrazně odlišuje od pěstounské péče.

2.3 Poručenská péče

„Určitou speciální formou NRP je poručenství. Jedná se o situaci, kdy se v pěstounské péči ocitne dítě právně volné. Pěstouni se potom mohou stát zákonnými zástupci dítěte, ale nefigurují v jeho rodném listě, kde zůstávají jména biologických rodičů.“ (Zezulová, 2012:16)

Poručenská péče je tedy forma náhradní rodinné péče, kam spadají děti, které jsou právně volné, tj. nemají zákonného zástupce, ale v rodném listě jsou stále uvedena jména biologických rodičů.

Ve většině případech se jedná o děti, kterým např. zemřeli oba rodiče, rodiče mohli být zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo jim byla pozastavena, či nejsou způsobilí k právním úkonům v plném rozsahu. (Matějček, Koluchová, 2002)

Poručníka stanovuje soud, a to především na doporučení rodičů. Pokud rodiče nikoho nedoporučí, vybírá soud z blízkého příbuzenstva, a když ani tam není nikdo vhodný, stává se poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí. Jakékoli rozhodnutí poručníka, které se týká dítěte, musí schválit soud. (Bubleová a kol., 2007)

2.4 Pěstounská péče

Pěstounská péče je alternativou k umístění dítěte do ústavu a zahrnuje výchovu dítěte v náhradní rodině. Biologičtí rodiče a jejich příbuzní mohou mít stále kontakt s dítětem a v případě, že si vyřeší své sociální problémy, mohou požádat o navrácení dítěte zpět do své péče. V některých případech se to také stane. (Neckař, 2009)

Zdeněk Matějček (2002) popisuje pěstounskou péči následovně: *„Pěstounská péče je státem garantovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje*

dostatečné hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali.“
(Matějček, Koluchová 2002:16)

Oba autoři popisují pěstounskou péči z trochu jiného pohledu. Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila definici od Neckaře, která klade větší důraz jak na pěstounskou rodinu, tak i na biologickou.

Je tedy zřejmé, že pěstounská péče má své výhody, ale také nevýhody. Obvykle se týká starších dětí, které nejsou vhodné k adopci. Tyto děti nemusí být ani zcela zdravé, mohou být odlišného etnika a může se jednat o větší sourozenecké skupiny, pro které biologičtí rodiče nevytvořili vhodné prostředí pro jejich vývoj. Jedná se tzv. smlouvu mezi státem, který kontroluje průběh výchovy, a rodinou, jež dítě do „kontrolované“ výchovy přijímá.
(Zezulová, 2012)

Stejně jako Zezulová ve své publikaci, tak i Bubleová se zaměřuje na problematiku vyživovací povinnosti vůči pěstounským dětem. Pěstouni nemají k dítěti vyživovací povinnost a zákonnými zástupci jsou stále biologičtí rodiče. (Bubleová a kol., 2007)

Vzhledem k tomu, že pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu, pěstouni jsou povinni podávat zprávy o průběhu pěstounské péče. I přesto, že nejsou zákonnými zástupci dítěte, mohou rozhodovat o běžných situacích v jeho životě. Informace o závažnějších věcech a problémech dítěte jsou povinni předávat biologickým rodičům. (Dobrý pěstoun, 2018)

Biologičtí rodiče mají nárok dítě vídat. Pokud dochází ke kolizi ve vztahu zákonných zástupců a pěstounských rodičů, tak v rámci zájmu dítěte se může pěstoun domáhat rozhodnutí soudu v konkrétní věci. (Bubleová a kol., 2007)

Sychrová k problematice kontaktu s biologickými rodiči uvádí, že rodiče mají právo děti vídat a pěstouni mají povinnost tyto kontakty absolvovat a vztahy mezi biologickými dětmi a rodiči prohlubovat. (Sychrová, 2015) Stejně tak v knize *Dobrý pěstoun* kolektiv autorů uvádí výčet povinností pěstouna, mezi které patří kontakt s biologickými rodiči a shodují se Sychrovou, že by v oblasti vztahů mezi oběma stranami mělo docházet k jeho prohlubování, udržování a rozvíjení. (Dobrý pěstoun, 2018)

Bubleová, Sychrová i publikace *Dobrý pěstoun* tvrdí, že se dá předpokládat docházení kolizí ve vztahu mezi biologickými rodiči a pěstounskou rodinou, ale povinností pěstouna je vztahy prohlubovat a udržovat je.

3 Pěstounská péče

Pěstounské péče jsem se dotkla již v předchozí kapitole, ve které jsem se zaměřila na formy náhradní rodinné péče v ČR. Vymezila jsem pojem pěstounská péče, z kraje popsala, jaké jsou povinnosti pěstouna a jak pěstounská péče vzniká.

V následujících kapitolách se budu pěstounské péči věnovat dopodrobna, a to nejprve v oblasti historie, následně uvedu typy pěstounské péče a jak se zprostředkovává. V neposlední řadě se budu zaměřovat na vzdělávání pěstounů a krátce také legislativnímu ukotvení pěstounské péče.

Tuto kapitolu беру jako velmi klíčovou pro zpracování výzkumného šetření, a to z toho důvodu, že je potřeba znát a rozumět pojmům s tím související a mít představu, jak pěstounská péče funguje.

3.1 Historie pěstounské péče

Původně se pěstounství nazývalo "schovanství". Historie nám ukazuje, že vždy existovaly děti, které byly opuštěny. Tyto děti byly převážně váleční sirotci. (MPSV, 2015)

Až zásady křesťanství změnily pohled na opuštěné děti. Kolem roku 300 n. l. byl zakázán prodej dětí a začala vznikat péče o odložené děti. Brali si je dobrovolníci z řad občanů. Ne vždy však měli s těmito dětmi dobré úmysly. Až v roce 787 byl historicky založen první nalezinec v Miláně, kam matky mohly chodit odkládat děti, které nechtěly. Nešlo však o zázrak, protože v takových nalezincích byla velmi často stoprocentní úmrtnost dětí. Podstatnou roli na těchto úmrtích hrála psychická újma. (Gabriel, Novák, 2008)

První instituce, která se starala o osiřelé a opuštěné děti v Čechách, se jmenovala "Vlašský špitál" a byla založena na začátku 16. století italskými přistěhovalci v Praze. Později vzniklo mnoho dalších podobných institucí, ale vždy se potýkaly s finančními problémy a závisely na dobročinnosti. V roce 1788 byl vydán vládní dekret, kterým byla zavedena pěstounská péče jako levnější a humánnější způsob péče o nalezené děti. Podle tohoto dekretu bylo přikázáno, že dítě bude ponecháno matce nebo kojné, dokud není nalezena náhradní rodina na venkově. Zásady pro pěstouny definovali v knížce, kterou obdržel každý z nich. (Gabriel, Novák, 2008)

Většinou se jednalo o chudé lidi, kteří brali pěstounství jako formu přivýdělnku, s čímž souvisí i jeden z historických paradoxů: „*Po šestém roce si pěstouni mohou dítě bezplatně ponehati nebo je osm dní před dovršením šestého roku slušně oděné s touto knížkou*

jakož i s domovským listem a vysvědčením očkovacím do nalezince vrátiti..." (Gabriel, Novák, 2008:14) Často je pěstounky vraceli, protože po šestém roku života dítěte už odměna pěstounovi nebyla žádná. (Gabriel, Novák, 2008)

Úplným začátkem 20. století byly v českých zemích zřízeny sirotčí fondy na podporu osiřelých dětí a z těchto fondů se pak financovali a podporovali rodiny, které se rozhodli vzít si zanedbané a opuštěné dítě do péče. (SOS vesničky, 2023)

Do čtyřicátých let se pěstounství modernizovalo. Úplatek pěstouni dostávali déle. Nejdříve do desátého roku života dítěte, pak do jeho šestnácti let. Společně s tím byly na pěstouny kladeny o dost vyšší nároky. Bohužel se však s nástupem komunismu celý tento dobře vybudovaný systém náhradní rodinné péče zhroutil: *„Komunistická ideologie jednoznačně upřednostnila kolektivní péči o děti před péčí rodinnou, tu umožnila pouze mezi příbuznými. Byla ukončena činnost všech nestátních sdružení. Jedinou možností náhradní rodinné péče zůstalo osvojení dítěte bez nároku na finanční podporu. Byla vybudována síť velkokapacitních dětských domovů, rozdělených podle věku dětí.“* (SOS vesničky, 2023)

Sobotková a Očenášková dodávají k pádu pěstounské péče to, že všechny děti, které již byli v pěstounské péči, musely přejít do kolektivních dětských domovů. Až po dlouhých deseti letech bylo vidět, jak kolektivní péče na děti rozhodně nemá dobrý vliv. (Sobotková, Očenášková, 2013)

A tak v šedesátých letech došlo k velkým změnám na poli náhradní rodinné péče, a to díky psychologovi Zdeňku Matějčkovi, který popsal, jaký vliv má na dítě kolektivní výchova. Znovuzrodilo se pěstounství a začali také vznikat SOS vesničky. (SOS vesničky, 2023)

Díky sametové revoluci začaly opět vznikat nestátní organizace, byl přijat zákon o sociálně-právní ochraně dětí, který prošel novelou a začalo fungovat pěstounství tak, jak ho známe dnes. (SOS vesničky, 2023)

Je zřejmé, že určité formy pěstounské péče mají dalekou historii, i přesto je samotná pěstounská péče poměrně mladá a do popředí se dostává až v posledních pár letech. Až díky Zdeňku Matějčkovi došlo k velkým změnám a díky němu se „znovuzrodilo“ pěstounství v podobné formě, jako ji známe dnes.

3.2 Formy pěstounské péče

Existuje vícero rozdělení, dle kterého se dá pěstounská péče dělit do několika kategorií. Dle odborné publikace *Dobry pěstoun* a kolektivu autorů, jež se podíleli na jejím vytvoření, se pěstounská péče rozděluje dle příbuznosti, a to na zprostředkovanou a příbuzenskou pěstounskou péči. Dále se dá dělit dle počtu dětí na individuální a skupinovou, anebo také dle délky pobytu v pěstounské rodině na dlouhodobou pěstounskou péči a pěstounskou péči na přechodnou dobu. (Dobry pěstoun, 2018)

Matějček rozděluje pěstounskou péči na individuální, kterou dělí na příbuzenskou a „klasickou“, kde si dítě do rodiny bere cizí člověk či pár. Nebo skupinovou, kterou dále dělí na zařízení pro výkon pěstounské péče a SOS dětské vesničky. (Matějček, Koluchová, 2002)

Navzájem se všechny typy prolínají, a tak v následujících podkapitolách podrobněji vysvětlím individuální a skupinovou pěstounskou péči a také krátkodobou, tedy pěstounskou péči na přechodnou dobu, a dlouhodobou.

3.2.1 Individuální pěstounská péče

Individuální pěstounská péče je specifická tím, že probíhá v běžném rodinném prostředí. V takovém prostředí, kde jednotlivec či pár mají své vlastní děti, či nějaké děti již v minulosti vychovávali. V této variantě mohou být pěstouny členové rodiny, zpravidla prarodiče, ale i jiní lidé. Tento způsob pěstounské péče je dlouhodobým řešením. (Matějček, Koluchová, 2002)

Lze to tedy formulovat jako tradiční způsob, kdy se dítě nachází v normálním rodinném prostředí, kde je vychováváno buďto člověkem, k němuž má přímý příbuzenský vztah, anebo „cizím“ člověkem, jež si zažádal o pěstounskou péči a je veden v evidenci pěstounů.

3.2.2 Skupinová pěstounská péče

Skupinová pěstounská péče může být realizována dvěma způsoby. Na jedné straně existují rodiče, kteří mají své vlastní potomky a zároveň se rozhodli přijmout do své péče dalších například pět dětí. Na druhé straně existují SOS vesničky, což jsou neziskové organizace, které spojují více pěstounských domácností dohromady. (Matějček, 1999)

Co se týká SOS vesniček, jedná se o zařízení, kde je péči o dítě pověřena matka-pěstounka. Většinou jí pomáhá další osoba, které se říká „teta“ a v jednom bytě či

domečku vychovává velkou skupinu dětí mezi nimiž je příbuzenský vztah. Seskupení přes deset takových bytů či domečků se říká Vesnička. (Matějček, Koluchová, 2002)

Jde tedy o formu pěstounské péče, kde je v rodině vychováváno vždy více pěstounských dětí, např. pět. Jsou k tomu uzpůsobené SOS vesničky, kde se dá taková výchova provádět za pomoci profesionálů.

3.2.3 Dlouhodobá pěstounská péče

Dlouhodobá pěstounská péče je určena pro děti, které mohou být dány do pěstounské péče až do zletilosti. U takových dětí se předpokládá, že jejich biologičtí rodiče o ně nejeví téměř žádný zájem nebo mají rodičovskou odpovědnost omezenou. (Dobrý pěstoun, 2018)

Publikace dobrý pěstoun dále vysvětluje: *„Péče je koncipována jako stabilní a dlouhodobé opatření. Oficiálně končí dosažením zletilosti dítěte, ale ve funkčních pěstounských rodinách mají přijaté děti pozici velmi podobnou vlastním dětem a zůstávají často tak dlouho, dokud nedostudují nebo nezískají práci a neosamostatní se.“* (Dobrý pěstoun, 2018:23)

Dlouhodobá pěstounská péče je tedy formou, kam se umísťují děti, u kterých se předpokládá, že jejich biologická rodina nebude žádat o navrácení dětí zpět. A dále také formou, kde se velmi často (pakliže se jedná o zdravé prostředí) berou pěstounské děti „za vlastní“ a kde nastává k dobrému prohlubování vztahů mezi dětmi a pěstouny.

3.2.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu

V České republice se objevil Institut pěstounské péče na dobu určitou v roce 2006. Avšak dlouho nebyl využíván, pravděpodobně z důvodu původních obav nebo nedostatku informací, nejen mezi sociálními pracovníky a soudci, ale i mezi dalšími odborníky. (Nožírová, 2012)

Dnes už se o ní dá hovořit také jako o profesionální pěstounské péči, která je však časově omezená, a to maximálně po dobu jednoho roku. Vždy se však musí po uplynutí tříměsíční lhůty přezkoumat, zda jsou ještě relevantní důvody k trvání pěstounské péče na přechodnou dobu. Do této formy pěstounské péče spadají děti, které pouze po určité době nemohou vyrůstat ve své biologické rodině z dočasných důvodů, jako je například výkon trestu, nemoc rodičů, léčba závislosti apod. (Sychrová, 2015)

Sychrová se ve své publikaci dále vysvětluje, jak se postupem času pěstounská péče na přechodnou dobu začala dostávat do popředí a naplno se využívat. Díky postupné

přeměně systému a současnou deinstitucionalizací a odklonem od ústavní výchovy společně s propagací pěstounské péče nalézá své důležité místo v oblasti náhradní rodinné péče. (Sychrová, 2015)

Tuto pěstounskou péči, jak Sychrová uvádí, vykonávají školení profesionálové a jedná se o děti, které jsou u pěstounů pouze na určitou dobu. Proto se dá hovořit o přechodné pěstounské péči jako o „práci na plný úvazek“.

3.3 Zprostředkování pěstounské péče

Zprostředkování pěstounské péče je ukotveno v zákoně č. 359/1999 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, a to konkrétně v §19 - §27.

Podle již zmíněného §19 zprostředkování pěstounské péče spočívá ve čtyřech základních bodech:

- „a) ve vyhledávání dětí uvedených v § 2 odst. 2, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče nebo osvojení,*
- b) ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny,*
- c) v odborné přípravě fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny,*
- d) ve výběru určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte, jemuž se osvojení nebo pěstounská péče zprostředkovává, a v zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou.“ (Zákon č. 359/1999 §19)*

A takové zprostředkování mohou provádět pouze orgány sociálně-právní ochrany, což jsou krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, obecní úřady, MPSV. (Rozum a Cit, 2007)

Postup zprostředkování NRP obecního úřadu s rozšířenou působností:

Aby pěstounská péče mohla být zprostředkována, vždy to musí být v zájmu dítěte. Jako první musí zájemce podat žádost o zařazení do evidence pěstounů. Tento formulář je dostupný na obecním úřadě s rozšířenou působností nebo na internetu. (Dobrý pěstoun, 2018)

Žadatelé kontaktují příslušný úřad obce s rozšířenou působností, například městský úřad, nebo magistrát. Konkrétně se obrací na oddělení sociálně-právní ochrany dětí oboru sociálních věcí, kde se setkají se sociální pracovníci, která se specializuje na náhradní rodinnou péči a bude je provázet celým procesem zprostředkování, až do soudního

rozhodnutí o převzetí dítěte do péče, ta jim pomůže vyplnit daný formulář. (Gabriel, Novák, 2008)

Hned poté sociální pracovnice založí spis, který musí vždy obsahovat žádost, dotazník pro zájemce, doklad o občanství, výpis z Rejstříku trestů, zprávu o zdravotním stavu, informace o sociálních a ekonomických poměrech a stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti. Spolu s podáním žádosti dochází i k sociálnímu šetření u rodiny, která chce přijmou dítě do péče. Jde tedy o prvotní pohled ze strany odborníků na žadatele a jeho postavení a zázemí. (Dobrý pěstoun, 2018)

Postup zprostředkování NRP krajským úřadem:

Poté, co obecním úřadem dojde ke zpracování a schválení žádosti, následuje pokračování krajského úřadu ve správním řízení, který provede odborná posouzení žadatelů důležitá pro zprostředkování pěstounské péče. (Dobrý pěstoun, 2018)

1. Posouzení bezúhonnosti

Zákon stanovuje, že odborné posouzení bezúhonnosti spočívá v následujícím: „*Za účelem zjištění bezúhonnosti podle odstavce 1 písm. e) si orgán sociálně-právní ochrany vyžádá podle zvláštního právního předpisu 28a) opis z evidence Rejstříků trestů nebo doklad obdobný opisu z evidence Rejstříku trestů vydávaný ve státech, ve kterých se žadatel, jeho manžel, druh, dítě a jiné osoby tvořící s žadatelem společnou domácnost zdržovali nepřetržitě déle než 3 měsíce v době od dovršení patnáctého roku věku do podání žádosti; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíc,...*“ (Zákon č. 359/1999 Sb. §27)

Je však důležité mít na paměti, že hodnocení se v průběhu let neustále mění, prochází posunem v rámci legislativy i názorů společnosti. To znamená, že za některé trestné činy se žadatelé v minulosti nemohli zařadit do evidence osob, nyní se výkladová praxe přiklání k individuálnímu přístupu v hodnocení těchto činů v rámci jejich odčinění. (Dobrý pěstoun, 2018)

2. Posouzení zdravotního stavu

Toto posouzení provádí posudkový lékař krajského úřadu na základě dotazníku vyplněném žadatelem a jeho lékařem. I zde je však kladen důraz na individuální přístup v hodnocení posuzovaného. I přes případný negativní posudek se totiž krajský úřad zaměřuje na rodinu jako celek a jak je schopná se s případnými omezeními vyrovnávat

(zdroje pro pokrytí potřeb spolu s naplněním potřeb případného dítěte). (Dobrý pěstoun, 2018)

3. Psychologické posouzení

Budoucí pěstouni jsou součástí procesu, který zahrnuje psychologické posouzení. To zahrnuje osobnostní test a pohovor s psychologem, který se zaměřuje na několik témat. Mezi tato témata patří rodinná situace, jako například stabilita v manželství, řešení konfliktů a životní zkušenosti, včetně zkušeností s výchovou biologických dětí a pracovní zkušenosti. Psycholog se také zajímá o dětství budoucích pěstounů, a jaký přístup mají k výchově dětí, včetně výchovných metod a jejich důvodů pro použití. Důvody, motivace a přesvědčení, které vedly k rozhodnutí stát se pěstouny, jsou také zkoumány. Psychologické posouzení zahrnuje též absolvování povinné přípravy. (Matějček, Koluchová, 2002)

4. Konečné rozhodnutí krajského úřadu

Po provedení veškerých posouzení, jež jsou potřeba ke zprostředkování pěstounské péče, krajský úřad rozhodne, zda jsou žadatelé vhodnými kandidáty na to stát se budoucím pěstounem. Celý sbor odborníků nahlíží na každého pěstouna individuálně a zdůvodňuje, zda ho zařadí či nezařadí do evidence žadatelů. Průběh posuzování vhodnosti žadatele ale nekončí zařazením do evidence. I poté může krajský úřad provést opětovné posouzení žadatele. (Dobrý pěstoun, 2018)

Dá se tvrdit, že zprostředkování pěstounské péče je dlouhý proces, který zahrnuje mnoho kroků ještě před samotným přijetím dítěte. Tímto procesem se však dá ve většině případech předejít tomu, že by se dítě dostalo do nekompetentní rodiny, anebo mnoho žadatelů o pěstounství během procesu může přijít na to, že se vlastně pěstounem stát nechtějí.

3.4 Systém vzdělávání pěstounů

V této podkapitole se budu věnovat systému vzdělávání. Již v předešlé kapitole jsem se v části psychologického posouzení dotkla odborných příprav. Nejenom že jsou součástí zprostředkování pěstounské péče, jsou ale také nedílnou součástí života pěstounských rodin po celou dobu trvání pěstounské péče – až do zletilosti pěstounského dítěte.

Existují dva základní typy vzdělávání pěstounů, a tedy jednorázové přípravné školení pro budoucí pěstouny a průběžné vzdělávání pěstounů.

3.4.1 Přípravný kurz pro budoucí pěstouny

Pěstounští rodiče musí absolvovat výcvik, aby mohli pomoci uspokojit potřeby dětí, které mají v péči, zabránit zneužívání a zanedbávání a také získat důležité informace o technikách řízení chování. Noví pěstounští rodiče potřebují trénink a přípravu, aby mohli plnit svou roli efektivním způsobem. (How foster care system work, 2023)

Žadatelé o osvojení a pěstounskou péči musí absolvovat přípravy v rozsahu minimálně 48 hodin, zatímco žadatelé o zařazení do evidence osob pěstounské péče na přechodnou dobu, musí absolvovat přípravy v rozsahu minimálně 72 hodin. Tyto kurzy zajišťuje pěstounům krajský úřad. (MPSV, 2023)

Absolvování tohoto povinného přípravného kurzu musí být úspěšně dokončeno. Po dokončení tohoto kurzu organizace, která je zajišťuje, poskytne krajskému úřadu hodnocení, které je důležitou součástí posuzování potenciálních pěstounů. Krajský úřad bere toto hodnocení v úvahu při rozhodování a může na jeho základě ovlivnit konečné rozhodnutí. (Bubleová, 2014)

Základními principy přípravných kurzů jsou především kvalitní příprava na rodičovství, aby se zvyšovaly šance úspěšného plnění náročné role budoucích rodičů. Vzhledem k tomu, že každý žadatel má jinou životní situaci a odlišný názor na náhradní rodinnou péči, je důležité přistupovat k nim individuálně. Dalším principem je konfrontace mezi páry zájemců. Díky této interakci si páry uvědomují svou situaci a motivaci a mohou si navzájem sdělovat své poznatky z kurzu, což zvyšuje jejich povědomí o vlastní motivaci ke zvládnutí péče o dítě. (Vávrová, 2012)

Dagmar Zezulová ve své knize Pěstounská péče a adopce klade důraz ale také na tuto skutečnost: „*Předepsaná příprava je určitě užitečná, ale je potřeba myslet na to, že teoretické znalosti a představy nic nevyovídají o tom, jak to budeme zvládat v praxi, ...*“ (Zezulová, 2012:26)

Jak je zmíněno výše, přípravný kurz pro budoucí pěstouny je nejen povinností ze zákona, ale rozhodně je to důležité i pro samotný výkon pěstounské péče, jelikož pomáhá budoucí pěstouny připravit na průběh pěstounské péče, její úskalí a problémy, které se mohou v průběhu objevit. Mimoto jim napomáhá dodat sebevědomí, že pěstounskou péči zvládnou a uvědomit si, zda jsou opravdu připraveni stát se náhradním rodičem.

3.4.2 Průběžné vzdělávání pěstounů

Druhým typem je průběžné vzdělávání pěstounů. Tato forma vzdělávání je taktéž povinná, a to ve všech typech péče – jak pro dlouhodobou, tak i krátkodobou pěstounskou péči. (Vzdělávání pěstounů, 2023)

Toto průběžné vzdělávání má pěstoun povinnost absolvovat v rozsahu 24 hodin ročně, pakliže jsou dva pěstouni, mají tuto povinnost oba dva. Tato školení jsou bezplatná. Vždy je to zaměřené na rozvoj dovedností pěstouna a zvyšování kvality péče. (Vzdělávání pěstounů, 2023)

Osoba pracující pro doprovodnou organizaci, která spolupracuje s rodinou a zná její situaci, může doporučit pěstounům vzdělávací témata, která by pro ně mohla být užitečná nebo by pomohla řešit aktuální problémy rodiny. Společně s pěstouny sestavuje roční plán vzdělávání, který popisuje, jak se bude plán realizovat a snaží se přizpůsobit plán a nabídku školení na míru daným pěstounům. (Dobrá rodina, 2023)

Průběžné vzdělávání pěstounů slouží nejenom k neustálé podpoře pěstounů a jejich vzdělávání v oblasti pěstounství a přípravě na případné problémy, ale také k tomu, že ví, že na vzniklé situace a rodičovství nikdy nejsou sami.

3.5 Legislativní ukotvení pěstounské péče

V současnosti existují pro pěstounskou péči v České republice dva zásadní dokumenty – Prvním je Nový občanský zákoník – Zákon č. 89/2012 Sb. Z něho vychází tři základní podmínky, které musí člověk splnit, aby se mohl stát pěstounem, tj. záruka řádné péče, bydliště na území ČR a souhlas se svěřením dítěte do jejich péče. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Druhým dokumentem je Zákon o sociálně právní ochraně dětí, který poskytl změny např. v rámci zvýšení podpory pěstounské péče a změn v systému vzdělávání pěstounů. Také se vydávají různé metodiky ze strany MPSV upravující např. kontakt dítěte s biologickým rodiči atd. (Nový občanský zákoník, Zákon o sociálně-právní ochraně dětí)

V současné době neustále dochází k ukotvení pěstounské péče procesem úprav, neboť je to odvětví velmi mladé, které se neustále formuje.

4 Vnitřní soužití v rodině

V této kapitole se budu věnovat vnímání pěstounského dítěte ze strany pěstounů a širší rodiny. Vnímání přijetí dítěte, co je to rodina, jaké jsou vztahy v rodině a konečně životním stylem rodiny.

Tato kapitola je velmi klíčová pro správné zpracování výzkumu a nalezení odpovědi na hlavní výzkumnou otázku. Povaha vnitřního fungování rodiny je nedílnou součástí správného fungování pěstounských rodin.

4.1 Vnímání

V této podkapitole se zaměřím na vnímání pěstounského dítěte ze strany rodičů a širší rodiny. Jak rodiče vnímají děti ještě před tím, než si je vezmou do pěstounské péče a jaké jsou kladeny nároky jak ze strany rodičů, tak ze strany širší rodiny. V závěru se krátce zaměřím i na vnímání pohledu pěstounů po přijetí dětí a během jejich dospívání.

Vnímání je proces, při kterém naše smysly získávají informace z okolního prostředí, které jsou poté v centrálním nervovém systému zpracovávány a interpretovány. Tento proces zahrnuje výběr, organizaci a výklad senzorických informací, které jsou ovlivněny naší kulturou, osobními zkušenostmi a sociálním prostředím. (Goldstein, 2019)

Jak na děti biologické, tak na děti pěstounské jsou v dnešní době kladeny velmi vysoké nároky. Není výjimkou, že i u dětí pěstounských pro náhradní rodiče hraje velkou roli jejich charakteristika, a to jak jejich vzhled, tak i jejich vlastnosti či minulost. A je tak běžné, že v požadavcích, které pěstouni vyplňují, se objevují požadavky např. na vzhled nebo alespoň průměrnou inteligenci. (Šanderová, 2011)

Tomu nenapomáhá ani fakt, že v žádostech jsou „kolonky“ na vzhled, věk apod. již přednastaveny. Z toho důvodu si pak rodiče mohou myslet, že se jedná o to, že si dítě vyberou jako „z katalogu“. Přičemž by se spíše mohlo jednat o to, aby si ty děti byly s rodiči podobní. O tomto hovoří i Striová, která v jednom z příběhů pěstouna přímo uvádí požadavek na podobnost dítěte s rodiči. (Striová, 2013)

Je zřejmé, že budoucí pěstouni si kladou vysoké nároky na dítě, které chtějí přijmout do rodiny. Je to zcela běžné a pochopitelné, že budoucí pěstouni preferují určitá specifika u přijímaného dítěte. Ovšem velmi to ovlivňuje jejich vnímání a pohled na samotné děti. Pro pěstouny je samozřejmě výhodou, že si mohou vybrat, jaké dítě chtějí přijmout, na druhé straně se však potýkáme s rizikem nenaplněných očekávání. Jak sama uvádí

Striová, pěstounští rodiče by mohli uvažovat v tom smyslu, aby si byli s přijímanými dětmi podobní.

Konečná uvádí, že vnímání přijatých dětí je ze strany rodičů ve skutečnosti pozitivní. Je to velice náročná a zátěžová situace. Pro některé rodiče může být obtížné přijmou „cizí dítě“. Vnímání pěstounského dítěte závisí také na reflexi samotných pěstounských rodičů a důvodech přijetí pěstounského dítěte. Takové rodičovství je vždy jiné než biologické. Pěstounství je náročnější než biologické rodičovství a z toho důvodu je velice důležitá i samotná příprava na přijetí dítěte. (Konečná, 2009)

Striová uvádí, že si vzala dítě do pěstounské péče proto, že měli dostatek lásky a citu: „*Děti jsme si brali ne proto, že by nám něco chybělo, ale protože, že nám něco přebývalo, a to byla „lásky a síla“.*“ (Striová, 2013:5)

U některých rodičů se mohou objevit obavy o styl výchovy, který k pěstounským dětem mají. Striová ve své knize *Děti, které se rodí v srdci*, popisuje situaci, kdy si náhradní rodiče kladli za vinu to, že situace ve vztahu k pěstounským dětem nezvládají a měli pocit, že by se k biologickým dětem chovali lépe. (Striová, 2013)

Jeden z hlavních problémů vnímání pěstounských dětí popisuje Šanderová:

„*Problém tkví ve skutečnosti, že osvojitelé, jejichž hlavní motivací je většinou vyřešení bezdětnosti, si často představují celý proces i nově získané dítě velice romanticky. Doufají, že dostanou malé a bezproblémové miminko, které bude nejenom hezké, ale i inteligentní a bezvýhradně je přijme za své.*“ (Šanderová, 2011:47)

Je třeba si uvědomit, že je to utopická představa, jelikož tyto děti často přicházejí z nefunkčních rodin. Děti mohou být poznamenány biologickými rodiči (alkoholici, uživatelé omamných látek, zanedbání prenatální péče atp.). (Šanderová, 2011)

Co se týče vnímání pěstounského dítěte, je třeba brát v úvahu i vnímání širší rodiny. Pro většinu pěstounů je velice důležitá pozitivní podpora. Striová uvádí, že je rodina podporovala, o všem věděli. Zároveň dodává, že fakt přijetí „cizích dětí“ rozhodně nesdělovali každému. Na druhou stranu v případě přijetí odlišného dítěte, např. etnický, to nešlo skrýt před okolím. Zprvopočátku měli jako rodiče pocit, že musí dokázat okolí, že zvládnou výchovu s romským etnikem. (Striová, 2013)

Tímto lze dobře poukázat, že je na pěstounské rodiče vyvíjen vyšší tlak od okolí, protože širší rodina klade vyšší nároky nejen na samotné rodiče, ale často dochází i k předsudkům vůči pěstounským dětem.

Existují různé způsoby, jak se širší rodina může postavit k přijetí dítěte do pěstounské péče. Indráková popisuje, že může být reakce pozitivní (nejvíce vyskytující se), neutrální nebo negativní. Tyto reakce jsou pochopitelné a je důležité být připraven na to, že se mohou vyskytnout. (Indráková, 2015)

Domnívám se, že je důležité zmínit i vnímání situace, kdy rodina k sobě přijme „nové“ dítě. Tuto skutečnost popisuje i Striová, kdy se snažili při přijetí dalších dětí do rodiny co nejvíce minimalizovat riziko toho, že by starší děti vnímali nově přijaté jako svoji konkurenci. Z toho důvodu si vždy vybírali děti, které jsou mladší, než jejich „budoucí sourozenci“. Zároveň vždy dbala na to, aby měly děti v rodině již své stanovené místo a vybudovaný pevný vztah s nimi, aby v době, kdy přijmou další děti nebyl problém se vztahy v rodině. Dále uvádí, že prožívali velké napětí. Domnívá se, že tomu tak bylo i u dětí, neboť se najednou musely vyrovnat s naprosto novou situací. Zprvopočátku ani nevěděli, jakým způsobem je mají děti oslovovat, až s postupem času dodává, že od nich i při vyslovení „mami“ pocítila citové zabarvení vyřčeného. Autorka uvádí, že zhruba po dvou měsících pocítila první výsledky snažení o sžití s novými členy rodiny. (Striová, 2013)

Je tedy očividné, že vnímání nově příchozích pěstounských dětí do rodiny se různí, ale postupem času se může úplně změnit. Pro celou rodinu je to totiž úplně nová situace, ze které pravděpodobně budou chvíli nervózní a než se všichni adaptují a zvyknou si na sebe, může to nějaký čas zabrat. Rozhodně to ale není špatně.

4.2 Rodina a vztahy

V následujících podkapitolách se budu věnovat rodině a vztahům uvnitř rodiny. Vymežím pojem rodina, jaké jsou její znaky a čím se vyznačuje. V druhé podkapitole popíšu vztahy v rodině, jejichž správné fungování je nejen důležité pro udržení rodinné harmonie, ale také pro vytvoření vhodného zázemí pro přijímané děti.

4.2.1 Rodina

Matoušek uvádí definici rodiny následovně: „*V užším tradičním pojetí skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků (sňatek, adopce).*“ (Matoušek, 2003, s. 187) A zároveň ji v této publikaci popisuje jako nejdůležitější společenskou instituci, u které se předpokládá, že se bude biologicky rozmnožovat. (Matoušek, 2003)

Na druhé straně Matějček rodinu popisuje takto: „*Rodina je zajisté nejstarší lidskou společenskou institucí. Vznikla kdysi v pradávných dobách, kdy se ještě člověk ještě moc málo podobal tomu, jak ho známe dnes, ... Na otázku, co je rodina, nám jinak odpoví právník, jinak sociolog, jinak demograf nebo národohospodář.*“ (Matějček, 1994:14)

Dunovský se v podstatě neliší od předchozích definic a rodinu vysvětluje tímto způsobem:

„*Rodina, jako nejstarší základní společenská skupina či společenství, nejtěsněji spjatá nejrůznějšími vztahy uvnitř i navenek. Funkcemi, činnostmi zabezpečujícími potřeby svých členů a společnosti jako celku, prochází celou svou historií neustálými změnami co do své velikosti, významu i začlenění do společnosti.*“ (Dunovský, 1999:91)

Je tedy zřejmé, že pro rodinu existuje mnoho definic, které ale mají společný základ, a to ten, že rodina je základní stavební jednotkou fungování společnosti provázaná pokrevními vztahy plnicí funkce, jež zabezpečují členy celé rodiny. Pro svou práci mi je však nejbližší definice Dunovského, jelikož popisuje rodinu jako instituci, která během historie až do současnosti prošla mnohými změnami. U pěstounských rodin totiž nejde pouze o „pokrevní spojení“ členů, ale o lásku a cit, kterou v předchozí kapitole *Vnímání* zmiňovala i Striová.

4.2.2 Vztahy v rodině

Rodinné vztahy představují sociální interakce mezi členy rodiny, jako jsou manželé, rodiče a děti, sourozenci a také s orientačními rodinami a dalšími příbuznými. Tyto vztahy jsou definovány sociálními normami a očekáváními chování, které jsou v průběhu každodenních aktivit rodinných členů realizovány. Rodinné role, jakožto každodenní aktualizace rolové struktury, jsou podstatné pro existenci rodiny. (Sociologická encyklopedie, 2023)

Halda uvádí důležitost vztahů v rodině následovně: „*Rodičovské působení vytváří v mozku vazby mezi jednotlivými funkcemi a funkčními systémy. Je třeba vědět, kdo má které vazby v rodině na starosti. V prvních letech života toho zas tak moc nepotřebujeme. Klíčové vazby dětem tvoří vztah s mámou, se sourozencem (sourozenci) a s tátou. V případě, že dítě sourozence nemá, tak se klíčové vazby tvoří s cizím, ale rodině blízkým dítětem.*“ (Halda, 2020:59)

Je tedy zřejmé, že vztahy v rodině jsou pro správný vývoj dítěte velice důležité. Pokud je rodina nefunkční, dá se předpokládat, že pěstounské dítě nebude schopno nebo pro něj

nebude jednoduché navázat silné vztahy hned od začátku a dost možná bude trvat velmi dlouho, než se citové vazby prohloubí. Sám Halda ve své knize *Maličkosti* popisuje důležitost vztahů hned od narození dítěte. Říká, že matka je v životě dítěte nenahraditelnou součástí a náhradní matka (tj. pěstounka nebo osvojitelka) mu nikdy nebude schopna dát tolik, co matka biologická. (Halda, 2020)

Co se týče vztahu mezi dítětem a otcem, je to jiné než u matky. Otec figuruje v rodině hlavně jako mužský vzor, z čehož vyplývá, že i náhradní otec (tj. pěstoun nebo osvojitel) může komplexně naplňovat potřeby dítěte. (Halda, 2020)

Z toho vyplývá velká pravděpodobnost, že pro pěstounské děti bude zprvopočátku jednodušší navázat vztah s pěstounským otcem, pakliže neměli řádný mužský vzor. Vazba mezi dítětem a pěstounskou matkou se bude budovat déle a její proces bude náročnější.

Velmi důležitou součástí správného vývoje dítěte v oblasti vztahů je také sourozenecký vztah. Nejenom že se děti od sourozenců učí, ale také napomáhá navazovat jiné vztahy po celý život. (Halda, 2020) Z toho vyplývá, že sourozenci – ať už biologičtí nebo pěstounství hrají velkou roli ve vývoji dítěte a musí se při výchově klást velký důraz právě na rozvoj těchto vztahů.

Dítě neovlivňuje pouze úzká rodina, ale také ta širší. Dle Haldy člověk ke svému životu potřebuje komunitu. Mezi širší rodinu řadí i blízké přátele, neboť podle něj: „*Děti potřebují „sourozeneckou iniciaci“ a tlak na vznik „hierarchie“.*“ (Halda, 2020:125) Děti potřebují a musí mít vztahy. Považuje to za tzv. „sociální stravu“. Děti díky tomu poznají jiné rodinné návyky a zvyklosti. (Halda, 2020)

Domnívám se tedy, že z pohledu pěstounského dítěte je velice důležité, aby se začlenil do rodiny, ke které přijde, neboť jak už jsem zde výše uvedla, rodina a vztahy jsou pro správný psychomotorický vývoj člověka nezbytností. Proto je potřeba, aby pěstounská rodina byla otevřená hloubkovému budování vztahu a brala v potaz jeho individualitu, prostředí, ze kterého vychází a jeho minulost.

4.3 Životní styl

Životní styl lze charakterizovat jako „*široký komplex činností a s nimi spjatých, postojů, norem, hodnot, návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého individuálně specifické...*“ (Kraus, 2015: 92) Lze tedy říci, že pod pojmem životní styl lze zahrnout

komplex činností, díky kterým lidé uspokojují potřeby, dále se jedná o komplex norem a hodnot. (Kraus, 2015)

Lze říci, že životní styl rodiny se odvíjí od životního stylu jeho jednotlivých členů. Jak uvádí Kraus, tak životní styl se odvíjí od dvou faktorů, a sice vnější a vnitřní. Vnější závisí na obecnějších nebo užších (rodinných) životních podmínkách a vnitřní závisí na osobnosti každého jednotlivce. (Kraus, 2015) Je tedy zřejmé, že s příchodem nového člena do rodiny dojde alespoň k částečné změně rodiny, neboť bude ovlivněna novým členem, jeho zájmy, případně jeho potřebami.

Velice důležitou součástí v životě člověka hrají i kulturní podmínky. „*Součástí kultury dané společnosti jsou veškeré normy, hodnoty, postoje ideje, morálka, tradice, věda, umění.*“ (Kraus, 2015: 107)

Domnívám se, že z výše uvedeného vyplývá, že je zde patrná podstatnost toho, odkud „dítě“ přišlo, neboť, pokud přišlo až když bylo starší, bylo jistě ovlivněno životním stylem rodiny a jejími kulturními zvyklostmi. Podobně tomu bude i u dětí, které k pěstounům přijdou z ústavních zařízení. Z tohoto důvodu je v dnešní době preferována a podporována péče pěstounská, SOS vesničky či jiné typy rodiny přibližující se fungování běžné rodiny než péče ústavní.

Dále se domnívám, že v rámci životního stylu je důležité zmínit i pojem volný čas, který se stal běžnou součástí každé rodiny. V posledních letech došlo k výraznému posunu trávení volného času. Dle Krause na základě volného času dochází k utváření osobnosti člověka, ale i k jeho pozitivní socializaci. (Kraus, 2015) Z tohoto důvodu je pohled na trávení volného času v rodině velice důležitý. Jednak na volný čas strávený pro dítě v rodině předešlé, ale i v rodině „nové“ tak, aby mohlo docházet k jeho pozitivní socializaci. Striová ve své knize zmiňuje, že by zároveň nemělo dojít k radikální změně, ať už se jedná o strávení společného času, aby starší děti neměli pocit, že musí o čas s „novými“ dětmi soupeřit. (Striová, 2013)

Životní styl rodiny má také obrovský vliv na vývoj dítěte, a to zejména na to přijaté dítě, a to proto, že se najednou musí adaptovat na jiné prostředí, než bylo zvyklé a spolu s tím souvisí, že i samotná rodina a náhradní rodiče se musí umět přizpůsobit samotnému dítěti.

Empirická část

Na teoretickou část práce navazuje empirická část práce, ve které se věnuji metodologii výzkumného šetření. V první kapitole popíšu, jaký je cíl výzkumu, budu se věnovat i jeho průběhu, výběru a charakteristice respondentů. V druhé kapitole empirické části se zaměřím na popis a interpretaci zjištěných dat, které v závěru shrnu.

5 Metodologie výzkumného šetření

V této kapitole představím, jaké jsou cíle mého výzkumného šetření, použité strategie, výzkumné techniky. Dále se zaměřím na popis souboru respondentů a jejich výběr. Popíšu, jakým způsobem výzkum probíhal a jaká byla jeho rizika.

5.1 Cíl výzkumného šetření

Rozhodla jsem se analyzovat, jakým způsobem pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem. V rámci analýzy vnímání pěstounů soužití s pěstounským dítětem jsem si stanovila tři dílčí cíle.

První dílčí cíl se věnuje vnímání soužití pěstouna a pěstounských dětí v úzkém kruhu rodiny a zjišťuje, jakým způsobem se rodina připravovala na přijetí dítěte, vnímání prvních dnů s dítětem, vlastní sžití, jaké jsou rozdíly soužití mezi počátkem a současným stavem, vlastní očekávání pěstounů, vnímání pěstounských a vlastních dětí a konečně, jakým způsobem si pěstouni myslí, že biologické děti vnímají ty pěstounské.

V druhém dílčím cíli zjišťuji vnímání soužití s pěstounským dítětem v širším kruhu rodiny. Jak rodina vnímala rozhodnutí stát se pěstounem, jak se připravovala na přijetí. Zda se domnívají, že byli bráni jako rodina už od počátku. Kdy a jakým způsobem probíhal proces adaptace mezi širší rodinou. Rozdíl vnímání pěstounského dítěte na počátku a v současném stavu.

Třetí dílčí cíl se zaměřuje na životní styl rodiny, zda se něco změnilo v rámci kultury rodiny a jeho životního stylu. Zda se děti mohou podílet na rodinných záležitostech, zda děti přijaly rodinnou kulturu nebo se naopak všichni vzájemně přizpůsobily a vytvořili si kulturu novou.

Tabulka 1: Transformační tabulka

Hlavní cíl (HVO)	Dílčí cíle (DC)	Tazatelské otázky (TO)
HVO: Jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem?	DC1: Jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem v úzkém kruhu rodiny?	TO1: Jak jste se jako rodina připravovali na přijetí dítěte?
		TO2: Jak jste vnímali první dny, kdy k vám dítě přišlo?
		TO3: Jak dlouho trvalo prvotní sžití s dítětem?
		TO4: Jaké vnímáte rozdíly žití s dítětem mezi tím, jaké to bylo na začátku a jaké je to teď?
		TO5: Jaká jste měli očekávání od pěstounské péče a jak se naplnily?
		TO6: Jakým způsobem vnímáte pěstounské děti oproti vašim vlastním?
		TO7: Jakým způsobem si myslíte, že vnímají biologické děti ty pěstounské?
	DC2: Jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem v širším kruhu rodiny?	TO8: Jak vaše rodina vnímala fakt, že se chcete stát pěstounem?
		TO9: Jakým způsobem se připravovala širší rodina na přijetí dítěte do rodiny?
		TO10: Vnímala vás širší rodina jako rodinu od počátku? Pokud ano, jak? Pokud ne, proč?

		TO11: Po jak dlouhé době jste přivedli dítě do širší rodiny?
		TO12: Jak z vašeho pohledu vnímala širší rodina prvotní setkání s pěstounským dítětem?
		TO13: Jak myslíte, že rodina vnímá pěstounské dítě teď?
		TO14: Máte pocit, že vaše širší rodina dělá rozdíly mezi pěstounskými a biologickými dětmi? Jestli ano, jaké? Jestli ne, proč?
	DC3: Jak pěstouni vnímají soužití dítěte s životním stylem rodiny?	TO15: Jaké máte rodinné rituály?
		TO16: Je něco, co jste začali dělat jinak/navíc, co jste před přijetím dítěte do rodiny nedělali?
		TO17: Je naopak něco, co jste z důvodu přijetí dítěte do rodiny přestali dělat?
		TO18: Plánujete s dětmi společně?
		TO19: Mohou přijít děti s vlastním nápadem?
		TO20: Má dítě možnost vyjádřit se, co se mu líbí nebo naopak nelíbí? Stalo se to už někdy? Popřípadě o co šlo.

		TO21: Jak rychle a jakým způsobem se začlenily děti do chodu domácnosti?
		TO22: Jak jste děti začlenili do kulturních zvyklostí rodiny?

Zdroj: vlastní zdroj

Předpokládám, že během výzkumného šetření zjistím vnímání pěstounských dětí, které bude ve skrze pozitivní. Pěstouni se jako rodina dlouhodobě připravovali na přijetí dítěte. Chtěli mít pro dítě co nejlepší možné zázemí. Absolvovali „pěstounský výcvik“, ze kterého čerpají doposud. Na počátku byli nervózní. Snažili se, aby pro dítě vytvořili co nejlepší zázemí, ve kterém se dítě bude cítit dobře. První sžití mezi pěstouny a dětmi trvalo zhruba měsíc. Pro pěstouny to bylo velmi chaotické období, ale do dvou měsíců došlo k naprostému ustálení a od té doby fungují jako rodina a jako celek. Jejich očekávání byla taková, že vzájemně s dítětem přilnou, což se úplně nestalo. Předpokládám, že se domnívali, že biologické i pěstounské děti budou vnímat stejným způsobem, ale po přijetí dítěte vnímají pěstounské děti jinak a tvrdí, že proces přijetí dítěte trvá celoživotně. Z vlastní zkušenosti se domnívám, že biologické děti pěstounů nebudou vnímat pěstounské děti jako své rozené sourozence, a i u nich ten proces přijetí bude trvat dlouhodobě. Biologické děti budou ty pěstounské děti vnímat jako kamarády.

Dále předpokládám, že širší rodina byla překvapená z rozhodnutí pěstounů přijmout dítě do své rodiny, ale jejich rozhodnutí podporovala od počátku. Žádným způsobem se širší rodina na přijetí dítěte nepřipravovala, neboť se domnívali, že jich se toto rozhodnutí tolik nedotkne. Pěstouni přivedli děti mezi širší rodinu ve velmi krátké době (cca týden). První setkání vnímala širší rodina velmi nervózně, jelikož nevěděla, co očekávat. Nyní vnímají děti, jakou součást rodiny. A mezi dětmi nedělají žádné rozdíly.

A konečně si myslím, že životní styl rodiny se nezměnil. Děti byly začleněny do kultury rodiny s příchodem pěstounských dětí se objevily nové rodinné rituály. Pěstouni vnímali potřeby dětí a jejich individualitu, proto se u nich objevily nové zvyklosti. Není nic, co by rodina omezila, když přijali pěstounské děti a děti se snažili adaptovat na životní styl rodiny. Plánování probíhá společně s dětmi a děti sami mohou naplánovat různé aktivity úměrně ke svému věku. S dětmi diskutují a vedou respektující styl výchovy. V případech kulturních zvyklostí rodiny se pěstouni snaží napomáhat adaptaci dětí do rodiny, na druhé straně však respektují jejich individualitu.

5.2 Strategie výzkumných aktivit

Existují tři typy výzkumných strategií využívaných v šetřeních. Mezi ně patří kvalitativní výzkum. Dalším je kvantitativní výzkum a poslední je smíšený, který využívá oba přístupy. Výhodou kvantitativního výzkumu je možnost obsáhnutí více respondentů, a tak snazší zobecnění na společnost. Nevýhodou je však absence individuality, což je velkou výhodou u kvalitativního výzkumu. Mezi nevýhody kvalitativního výzkumu patří možnost ovlivnění výzkumníka, který si může s respondenty utvořit vztah, a pak může být jeho pohled při interpretaci zkreslený. Smíšený typ výzkumu kombinuje obě výše zmíněné strategie. Je velice důležité, aby si zkoumající před začátkem samotného výzkumu vždy stanovil rizika a jaké jsou jeho silné a slabé stránky, tak aby mohl být výzkum co nejvíce nestranný. Pro svou práci jsem zvolila kvalitativní výzkumnou strategii.

5.2.1 Výzkumná strategie

Pro výzkumné šetření jsem zvolila kvalitativní výzkum, a tedy polostrukturované rozhovory s členy vybraných rodin. Definicí kvalitativního výzkumu popisuje Strauss a Corbinová následovně:

„Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledky se nedosahují pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů.“ (Strauss, Corbinová, 1999:10)

Miovský popisuje kvalitativní přístup jako založený na principech jedinečnosti a neopakovatelnosti. Za další významnou charakteristiku považuje to, že daný fenomén je vázaný na konkrétní místo a čas. Výzkumník se účastní procesu získávání dat a může ho ovlivňovat, ať už si to uvědomuje, nebo ne. (Miovský, 2006)

Hendl předkládá významné znaky kvalitativního výzkumu a sice podrobný popis a vhled, sběr dat v přirozeném prostředí a schopnost okamžité reakce na dané situace. Jako nevýhodu vnímá, že získané informace nelze zobecnit na celou společnost, ale také to, že nelze provádět kvantitativní predikce, zároveň je však obtížnější sběr dat a stejně jako uvádí Miovský, výsledky mohou být ovlivněny pozorovatelem. (Hendl, 2016)

5.2.2 Výzkumná technika

Pro můj výzkum jsem zvolila techniku rozhovoru. Rozhovor lze dále dělit na neformální, narativní, interview, vyprávění, dotazník s otevřenými otázkami a další. (Hendl, 2016)

Dle Hendla jsem při svém výzkumné šetření využila rozhovor pomocí návodu. Rozhovor pomocí návodu je specifický v tom, že výzkumník má daný seznam témat, které musí během rozhovoru obsáhnout, ale je pouze na samotném výzkumníkovi, v jakém pořadí budou otázky zodpovídaný. Tento způsob získávání dat je snazší při interpretaci, protože umožňuje snazší srovnání informací. (Hendl, 2016)

Na druhou stranu Miovský rozlišuje pouze tři typy rozhovoru. A to rozhovor strukturovaný, nestrukturovaný a polostrukturovaný. (Miovský, 2006)

Rozhovor pomocí návodu a rozhovor polostrukturovaný si vzájemně odpovídají. Tato metoda získávání informací je jednou z nejrozšířenějších. Miovský k tomu dodává, že je vytvořeno určité schéma otázek, který výzkumník zjišťuje. Během rozhovoru je možné měnit pořadí otázek, a je možné se respondentů dále dotazovat pro vhodnější upřesnění sděleného – tzv. inquiry. (Miovský, 2006)

Techniku polostrukturovaného rozhovoru neboli rozhovor podle návodu jsem zvolila s ohledem na emoční zaměření otázek k rozhovoru, neboť umožňuje se dále doptávat a ponechat prostor pro individualitu respondentů.

5.3 Výběr a popis souboru respondentů

Při výběru respondentů jsem si nejprve musela stanovit kritéria na základě kterých je budu vybírat a následně je kontaktovat za účelem získání rozhovoru. Muselo se jednat o pěstouna, popřípadě pěstouny (manželský či partnerský pár), kteří měli v péči děti. Jednalo se o dlouhodobou pěstounskou péči a zároveň se nesmělo jednat o příbuzenskou pěstounskou péči. Taktéž jsem předpokládala, že respondenti budou mít již své biologické děti.

Při získávání respondentů jsem využila metody tzv. sněhové koule, což Hendl popisuje jako situaci, kdy mi výzkumník získá respondenty na základě doporučení od stávajících respondentů. (Hendl, 2016)

Pro zachování anonymity respondentů ve své práci neuvádím jejich jména ani doprovodné organizace. Celkem jsem dělala rozhovory s pěti respondenty ve věku 40-55 let. Všichni dotazovaní souhlasili s využitím výsledků rozhovoru pro bakalářskou práci, avšak dva z pěti respondentů nechtěli být nahrávání, a tak jsem si během rozhovorů dělala písemné poznámky. Pro většinu respondentů totiž bylo téma rozhovoru velmi citlivé a emoční.

Tabulka č.2: Respondenti

Respondenti (R)	Kdo	Věk	Pěstounské děti	Biologické děti	Typ dotazování
R1	Žena	40	2	2	Rozhovor
R2	Manželský pár	52 a 53	2	3	Rozhovor
R3	Manželský pár	53 a 44	2	2	Rozhovor
R4	Žena	55	1	1	Rozhovor
R5	Manželský pár	44 a 45	1	1	Rozhovor

Zdroj: vlastní zdroj

5.4 Průběh výzkumu

Realizace sběru dat proběhla v březnu 2023. Ještě během ledna a února 2023 jsem si vyhledala pěstouny, se kterými jsem se domluvila na rozhovoru. Někteří z nich mě dále doporučili dalším pěstounům, ale ne všichni se chtěli účastnit z důvodu citlivosti tématu.

Vždy, když jsem oslovila pěstouny, jsem se jim představila, vysvětlila jsem, že bych s nimi chtěla vést rozhovor o daném tématu. Představila jsem jim mou bakalářskou práci, kde studuji a čím se zabývám. Dále jsem jim popsala, jakým způsobem by rozhovor probíhal. Že je zcela dobrovolný a mohou ho kdykoli ukončit. Někteří respondenti měli obavy týkající se nahrávání, proto s některými respondenty rozhovor nahraný nemám.

Každý rozhovor trval zhruba dvacet pět minut a nikdo z nich rozhovor nechtěl předčasně ukončit. Po skončení rozhovoru jsem všem poděkovala a doptala se na další důležitá demografická data pro svůj výzkum.

Před samotnou interpretací jednotlivých rozhovorů jsem u jednoho rozhovoru provedla doslovnou transkripci. Dle Hendla se jedná o přesné převedení rozhovorů do písemné podoby. (Hendl, 2016)

U zbylých rozhovorů jsem si udělala obsáhle poznámky, na základě kterých jsem poté rozhovory interpretovala. Během interpretace jsem se vracela k nahraným rozhovorům, které jsem opakovaně poslouchala proto, aby z mé strany nedošlo ke zkreslení informací. U rozhovorů, jež jsem neměla možnost nahrát, jsem dělala rozsáhle poznámky, které jsem

těž opakovaně pročítala, aby stejně jako u nahraných rozhovorů nedošlo ke zkreslení daných informací.

5.5 Rizika výzkumu a sebereflexe výzkumníka

Před každým započítím výzkumu je nutné, aby si výzkumník stanovil, jaké má své silné a slabé stránky. Provedl svou reflexi a stanovil rizika. Již výše jsem zmiňovala, že mezi silné stránky kvalitativního výzkumu lze zařadit především individualitu, podrobný popis, vzhled do dané problematiky a zkoumání v přirozeném prostředí. Lze účinně a okamžitě reagovat a hledat souvislosti. Nevýhodou takového výzkumu je to, že výsledky nemusí být zobecnitelné a mohou být ovlivněny výzkumníkem a jeho případnými sympatiemi, antipatiemi či preferencemi. (Hendl, 2016)

Za přednost mého výzkumu považuji velice různorodý obsah vzorků (neboli respondentů), se kterými jsem šetření prováděla. Jednalo se o lidi různého věku, pohlaví, manželé ale i jednotlivce.

Za nevýhodu považuji fakt, že sama pocházím z pěstounské rodiny a moji rodiče se před pár lety rozhodli vzít si děti do pěstounské péče. Jelikož tuto nevýhodu považuji také za hlavní riziko, při výzkumu jsem se rozhodla vynechat moji vlastní rodinu jako respondenty, protože si uvědomuji, že by mohlo dojít ke zkreslení informací při interpretaci. Jako důležitou část výzkumníka považuji schopnost vlastní sebereflexe při výzkumu a z těchto důvodů a vzhledem k tomu riziku jsem se rozhodla soubor vzorků omezit na osoby, ke kterým nemám bližší vztah.

Kromě sebereflexe výzkumníka je jeho nedílnou součástí i etické hledisko výzkumu. Hendl uvádí důležité zásady, a to informovaný souhlas, kteří mi všichni respondenti dali. Dále pasivní či aktivní souhlas, zatajení informací (respondenty jsem o všem informovala), svoboda odmítnutí (někteří respondenti odmítli nahrávání rozhovorů), anonymita, reciprocita. (Hendl, 2016)

6 Analýza a interpretace dat

V této části práce se budu věnovat interpretaci dat z výzkumu. Každá z podkapitol je věnována jednomu dílčímu cíli, kde si nejprve položím dílčí výzkumnou otázku, kterou na základě výpovědi respondentů analyzuji. Na závěr každé podkapitoly zodpovím dílčí výzkumnou otázku. Na základě odpovědí na dílčí výzkumné otázky zodpovím hlavní výzkumnou otázku.

6.1 Interpretace prvního dílčího cíle

Cílem této kapitoly je zjistit: „*Jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem v úzkém kruhu rodiny?*“

Většina dotazovaných se shodovala v tom, že se na přijetí dítěte do rodiny nijak zvlášť nepřipravovali. Hovořili o přípravných kurzech, kterými v rámci procesu na přípravu pěstouna museli projít. Dva z dotazovaných odpovídali, že připravovali i prostory, kde by děti mohly zůstat.

Z odpovědí je zřejmé, že přípravný kurz nepovažují za stěžejní při tom, aby se mohli stát pěstouny. Samotnou přípravu většina pěstounů vnímala v nějaké psychické připravenosti.

„*U nás to byl rychlovlak, takže jsme se nestihli moc připravit. Hned první zkušební víkend u nás děti zůstaly.*“ (R2) Tento respondent prošel přípravou pro pěstouny, veškerými psychologickými vyšetřeními, které vůbec nezmiňuje, což poukazuje na to, že hlavní příprava nespočívá v samotném vzdělávání před započítím pěstounské péče. Většina respondentů se však shoduje na tom, že přípravný kurz pro budoucí pěstouny byl časově náročný, přestože si ho nějak zvlášť nevybavují.

„*Příprava byla poměrně dlouhá, jelikož jsme museli procházet přípravným kurzem, který nemine žádného pěstouna.*“ (R4) „*Připravovali jsme se tak, že jsme připravovali pokoj v baráku. Chodili jsme na ty kurzy. Připravovali jsme se, ale už si to moc nepamatuju.*“ (R5)

První dny po příchodu dítěte respondenti popisují jako velice zvláštní. Považují to za velkou změnu. Všichni hovoří o vzájemné přizpůsobivosti a snažení. Děti popisují jako vyděšené a nervózní. Respondent 1 popisuje první dny velmi chaoticky: „*První dny byly velice hektické a chaotické. Všichni se hrozně snažili, aby se u nás dětem líbilo. Ale zajatý systém, který jsme měli s vlastními dětmi nám s příchodem nových nám samozřejmě padl...*“ (R1)

Většina dotazovaných popisuje prvotní sžití s dítětem jako velice dlouhodobou záležitost. Dva z dotazovaných uvádí časový horizont dokonce rok. „*Dá se říci asi půl roku, možná rok*“ (R2) Respondent 3 vůbec nezmiňuje nějaké časové období. Děti do rodiny přijal z jeho pohledu okamžitě a zahrnul je ke svým vlastním dětem. Měl za to, že se do rodiny musí okamžitě zařadit a dle jeho názoru je tato cesta správná: „*Prostě jsem měla pocit, že když je máme, tak je zařadit do tý naší rodiny, tak jak by to ais mělo být.*“ (R3)

Zároveň většina dotazovaných dodává, že mají pocit, že děti byli rádi, že je mají a nemusí pobývat v jiném zařízení (klokánek, ústavní výchova). Respondent 3 dodává, že to zvykání probíhalo především v oslovení, kdy pěstounka byla dlouhodobě oslovována slovem *teto*, kdežto jejímu manželovi děti okamžitě začaly říkat *tati*. Dále také uváděli, že si děti museli zvykat i na nový pokoj, režim a rodinné rituály.

Velikou výhodu na rozdíl mezi soužitím na začátku a nyní respondenti vidí v tom, že vzájemně vědí, co si kdo ke komu může dovolit a naopak. Na počátku zmiňují chaos, který se postupem času ustálil. Někteří z respondentů hovoří o důvěře, která se mezi nimi a dětmi postupně vybuchovala. Také vzájemně znají veškeré své povahy a dokáží předpokládat své reakce.

Zhruba polovina dotazovaných odpovídala, že očekávání od pěstounské péče měli poměrně vysoké, ale pouze jeden z dotazovaných uvedl, že jeho očekávání se naplnila:

„*Měla jsem pocit, že se absolutně spojíme a vytvoříme velkou rodinu, ..., velkou rodinu máme, řekla bych, že se umíme vzájemně i dobře udržet, ale jsou i dny, kdy si říkám, zda jsme udělali dobře. To dobré ovšem většinou převažuje, takže můžu říct, že to, co jsem očekávala, se naplnilo.*“ (R1) Lze říci, že nikdo z dotazovaných si nedokázala představit, jakým způsobem bude pěstounská péče jako taková probíhat.

Druhá polovina odpovídala, že očekávání neměli žádné. Vzhledem k žádným očekáváním pěstouni uvádějí, že nemohou ani říci, zda své předpoklady považují za naplněné, či nikoli. Výjimku tvořil jeden z dotazovaných, kterých uváděl, že za velké mínus považuje neustálé kontroly z OSPOD. Všichni dotazovaní se shodují v tom, že chtěli být jako rodina. Pěstouni potřebují, aby děti obstáli především v dospělém životě. „*My jsme očekávání, žádný očekávání od tohohle nebylo.*“ (R3)

Téměř všichni dotazovaní se shodují, že mezi vnímáním vlastního a pěstounského dítěte je velký rozdíl. Pouze u jednoho z dotazovaných tomu tak není. Sami uvádějí, že děti nesrovnávají a vnímají je takové, jaké jsou. Respondenti dodávají, že biologické děti jsou

„prostě jejich“ a at' se snaží sebevíc a pěstounské děti budou mít rádi, tak svým dětem by pomohli kdykoli, jakkoli a milují je.

„A jak jsem řekla, krev rozhodně není voda.“ (R4)

„Rozdíl vnímám velký. Moje biologické děti jsou prostě moje, pěstounské jsou cizí.“ (R1)

„Já jsem měla tendenci furt jako srovnávat, což se nemá, protože moje děti skvělý ve školách a... a... taková... no, krev není voda.“ (R3)

„Vlastní dítě je vlastní dítě a pěstounství přišlo odněkud.“ (R5)

Dotazovaní se domnívají, že vztahy mezi biologickými a pěstounskými dětmi jsou dobré. Někteří uvádějí, že zprvopočátku to bylo trochu napjaté. Vztahy mezi dětmi popisují několika různými způsoby a sice jako rodinu a hluboké přátelství. K hlubokému přátelství se přiklání většina dotazovaných. *„Rozhodně tím, že spolu vyrůstají v jedné domácnosti a v jedné rodině. Tak ten vztah je určitě hlubší než s jinými, třeba kamarády.“ (R4)*

Obecně lze říci, že soužití s pěstounským dítětem v rámci úzkého kruhu rodiny považovali zprvopočátku za velice náročné. Bylo to období pro ně stresující a chaotické. Postupem času hovoří o tom, že si všichni vzájemně více rozumějí a vztahy mezi nimi považují za hluboké i přesto, že vnímají rozdíl mezi biologickými a pěstounskými dětmi. Podobně se dotazovaní domnívají, že to je i mezi dětmi samotnými.

6.2 Interpretace druhého dílčího cíle

Cílem této kapitoly je zjistit: *„Jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem v širším kruhu rodiny?“*

Zhruba polovina rodin dotazovaných byla ráda a cítili se natěšení na nové přírůstky do rodiny. Druhá polovina cítila veliké překvapení, ale ve finále byli všichni respondenti od svých rodin podporováni. Pouze u jednoho dotazovaného došlo zprvopočátku k negativní reakci: *„No, nejprve měli řeči, co děláme a tak, ale pak to bylo dobrý.“ (R5)*

Respondent 3 k tomu dodával, že od rodičů manžela to bylo velice obtížné, neboť manžel sám děti neměl. Ze strany rodiny pěstounky tomu tak nebylo, měla sama dvě biologické děti z předchozího manželství, takže rozhodnutí podporovali. Nakonec dodává, že tam nastala velká změna, neboť v současné době je tomu přesně naopak. Rodiče manžela se na děti vždy velmi těší a berou si je i k sobě na prázdniny, čemuž u druhé strany rodiny není.

Všichni dotazovaní se dále shodují, že přípravy pro širší rodinu žádným způsobem neprobíhaly. Veškeré dostupné informace dostávali od samotných pěstounů.

„Myslím si, že s širší rodinou jsme se nijak zvlášť nepřipravovali, mluvili jsme o tom s nimi, ...“ (R1)

„No, byli zvědaví, ale žádný přípravy jakoby neprobíhaly pro ně.“ (R3)

„Celkem nijak, týkalo se to hlavně nás a Barunky.“ (R2)

Všichni respondenti se dále shodují i v tom, že širší rodina je od prvopočátku považovala i s pěstounskými dětmi za rodinu jako celek. I přes, u některých, počáteční neshody k podpoře rozhodnutí přijmout pěstounské děti to žádným způsobem dětem nedávali znát a považovali je za součást rodiny. *„Určitě nás tak brali, jak jsem již naznačila. Když to uvedu na příkladu – babičky vždycky pro naše děti měli nějakou dobrotu. Když věděly, že nám přijede víc, nachystaly to i pro ty cizí.“ (R1)*

Respondenti začlenili děti do rodiny téměř okamžitě. Někteří uvádějí ihned, jiní dodávají, že to bylo v řádu týdne, maximálně čtrnácti dnů. Zde je jasně patrné, že se respondenti pokoušeli o absolutní socializaci dětí do rodiny. *„Hned od začátku.“ (R2)* *„V podstatě hned, protože všichni byli hrozně zvědaví, ...“ (R4)* *„Zavolali jsme, že už je máme a přijeli jsme je ukázat. Jo, jo, asi hned.“ (R3)*

Prvotní setkání širší rodiny s pěstounským dítětem bylo dle dotazovaných plně očekávání. Velice hovořili o tom, že se jednalo spíše o takové seznamování a vzájemné „ořukávání“. Dětem se během toho vysvětlovalo, kdo jsou, co pro ně budou znamenat. Do rodiny je tím začleňovali okamžitě, lze to uvést na příkladu, kdy dotazovaní uváděli, že dětem prarodiče představovali jako babičku a dědečka. *„Dětem jsme vysvětlovali, kdo to je, že to je, já nevím, že to jsou jejich babičky a dědečkové.“ (R4)*

Dále k tomu dotazovaní dodávají, že došlo k absolutní asimilaci pěstounských dětí do rodiny a v současné době všechny vnímají jako jednu rodinu. *„Myslím si, že stejně je prostě zařazena do naší rodiny.“ (R5)* *„Myslím si, že jsou součástí naší rodiny nastalo.“ (R2)* *„Jako naši součást, berou nás jako rodinu, ...“ (R1)*

Všeobecně lze říci, že všichni pěstouni mají pocit, že širší rodina nedělá žádný rozdíl mezi pěstounskými dětmi a dětmi biologickými. Část respondentů zmiňují, že rozdíl vnímají v přístupu rodičů:

„Rodiče ano, nevěnují se jim tolik, ale to může být i věkem.“ (R2)

„Manželovi rodiče si je dost často naše děti berou na výlety a tak. A u mejh rodičů zatím nebyli. V podstatě jezďej akorát s náma tam na návštěvu. Samy... samy tam nebyly.“ (R3)

Obecně lze říci, že soužití s pěstounským dítětem v rámci širšího kruhu rodiny pěstouni vnímají pozitivně. Většina má za to, že širší rodina absolutně přijala fakt, že si vzali do pěstounské péče děti a považují je za jednu velkou rodinu, ke kterým i tímto způsobem přistupují. Materiální zabezpečení ze strany širší rodiny je totožné se zabezpečením biologických dětí (např. dárky na narozeniny, sladkost při návštěvách apod.). Z hlediska psychického zabezpečení tam částečný rozdíl vnímají především v tom, jakým způsobem se dětem věnují.

6.3 Interpretace třetího dílčího cíle

Cílem této kapitoly je zjistit: *„Jak pěstouni vnímají soužití dítěte s životním stylem rodiny?“*

Všichni dotazovaní se shodují, že se u nich neobjevují žádné specifické rodinné rituály. Shodu vyjadřují u Vánoc, Velikonoc, narozenin apod. Na druhou stranu dodávají a lze říci, že každá rodina má určité své specifikum, např. respondent 1 uvádí společného času u večeří, respondent 2 dodává, že mají své nedělní bohaté snídaně, respondent 4 společné výlety. O společných výletech hovoří i ostatní respondenti, avšak vnímají to jako normální a běžnou součást rodinného života, nikoli jako něco, co by bylo určitým způsobem výjimečné.

„Nemyslím si, že by měly být naše rodinné rituály něčím specifické. Jo. Třeba co máme jasně nastavené, že vždycky v neděli máme společnou večeři, ... Alespoň jednou do měsíce se snažíme jeden den o víkendu někam jet, ...“ (R4)

Většina dotazovaných se domnívá, že není nic, co by začali dělat jinak po přijetí dítěte do rodiny. Zmiňují ovšem, že je třeba se více domlouvat na určitých činnostech, protože jich je najednou v rodině více a mají širší spektrum zájmů, a tak se snaží si vzájemně vyhovět, aby si každý z nich našel to své. Na druhou stranu ovšem zmiňují, že je zapotřebí mít zvýšený dohled, např. se týká učení oproti biologickým dětem. *„Větší kontrola učení, to jsem nemusela... dělat dřív...ee... s biologickějma dětma, se svejma. Tady je... musí bejt.“ (R3)*

Pouze jeden z dotazovaných uvádí, že po příchodu dětí omezili volnočasové záliby a pěstounka změnila zaměstnání, aby měla více času na děti. Všichni ostatní se shodují

v tom, že nic neomezili. Dodávají, že změna nastává v tom, jak děti postupně rostou, tím se objevují nové možné záliby a činnosti, které spolu mohou dělat.

„Rok od roku, co jsou děti starší a starší a tak...Plánujeme společně, rozhodujeme o věcech společně a rozhodně se snažíme, aby dítě mělo prostor pro svůj vlastní názor.“
(R4)

Všichni dotazovaní se shodují na tom, že děti určitě mohou přijít s vlastním názorem. S dětmi plánují prázdniny, dovolené. Všichni ovšem dodávají, že vše musí proběhnout v rámci diskuze, které se účastní celá rodina tak, aby došlo ke vzájemné shodě.

„Ano, například s těmi výlety. Plánujeme to s nimi, a když narazí na něco, co by rádi, mohou přijít, a pak to společně probereme.“ (R1)

„Určitě můžeme něco vymyslet, není problém. Samozřejmě je to na vzájemné diskuzi. Snažíme s partnerem mít nějaký liberální demokratický styl výchovy tak, abychom si navzájem neubližovali.“ (R4)

„Můžou, ale jestli ho budeme akceptovat, to nevím, to se vždycky dohodneme.“ (R5)

Všichni dotazovaní se dále shodují na tom, že děti mají možnost vyjádřit, co se jim líbí nebo nelíbí. Současně ale dodávají, že zprvopočátku tomu tak nebylo, a to především v období po přijetí dětí, kdy se ještě tak neznali a svůj faktor tam dle jejich názoru hraje i věk, neboť s tím, jak děti rostou, mají větší tendence k tomu vyjadřovat se.

„...určitě to tak je, já považuji emocionální prožívání za velice důležité. Všechny děti vedu k tomu, aby si sami mohli říct, co jim vyhovuje nebo ne. Lepší než v sobě něco dusit.“
(R1)

„To se nám to... nebylo tak úplně jednoduchý, protože už jenom z toho důvodu, že jsme si navzájem byli cizí, tak to nebylo tak jednoduchý, aby projevili nějaký svůj názor nebo něco.“ (R4)

Všichni pěstouni se shodují na tom, že každé z dětí má své určité povinnosti, které byly nastaveny hned od počátku. A tyto povinnosti se mění spolu s tím, jak děti postupně rostou.

„Zpočátku jsme všechno dělali s nimi, postupem času jsme je již nechávali samostatně, to přicházelo nějak samo, ...“ (R1)

Co se týká kulturních zvyklostí rodiny, tak si žádný z dotazovaných nevybavuje, že by se nějakým způsobem připravovali na začlenění dětí. Z jejich výpovědí bylo patrné, že nad tím nijak zvlášť nepřemýšleli a považovali to za samozřejmou věc.

„Asi to plyne z naší výchovy a našich zájmů. Nic jim nevmucujeme.“ (R2)

„Úplně přirozeně jak běžel čas a během roku se střídaly naše aktivity.“ (R1)

Pěstouni vnímají jejich soužití s dětmi jako naprosto přirozenou věc, která se mění s ohledem na aktuální věk a potřeby dětí. Začlenění dětí do rodiny, rodinných zvyklostí, rituálů a tradic probíhalo ve všech rodinách naprosto přirozenou formou. Dětem se samozřejmě snažili vycházet vstříc, do ničeho je nikdy nenutili, na druhou stranu jim ukazovali možnosti různých aktivit, jaké běžná rodina dělá.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem. V teoretické části práce jsem se věnovala tomu, co je náhradní rodinná péče a jejím druhům jako je svěřeni do péče jiné fyzické osoby, osvojení, poručenská péče a pěstounská péče. Další kapitola se zaměřovala konkrétně na pěstounskou péči, její historii a následně blíže popsala její formy. Dále jsem vysvětlila, jak se pěstounská péče zprostředkovává a spolu s tím úzce souvisel i systém vzdělávání pěstounů, který následoval hned kapitolu poté. Zjištěné poznatky z teoretické části práce jsem aplikovala do části empirické, kde jsem na základě hlavní výzkumné otázky: *Jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem?* stanovila tři dílčí cíle.

Předpokládala jsem, že během výzkumného šetření zjistím vnímání pěstounských dětí ze strany pěstounů, které bude veskrze pozitivní. Toto tvrzení se ukázalo jako správné, ačkoli zprvopočátku považovali pěstouni soužití s dětmi za velice náročné, stresující a chaotické období. V tomto tvrzení se shoduje i Konečná, která uvádí, že vnímání přijatých dětí je ze strany rodičů ve skrze pozitivní, ale přiznává, že pěstounství je náročnější než biologické rodičovství.

Pěstouni uváděli, že proces přípravy na přijetí dítěte do rodiny byl dlouhodobý, i přesto si však jen matně vzpomínají na kurzy, kterými procházeli a většina z nich si spíše pamatovala psychickou přípravu na přijetí dítěte. Můj předpoklad se od zjištěných dat lišil v tom, že pěstouni nepovažují za stěžejní proces pěstounské přípravy, který je dán zákonem a nastíněn v teoretické části práce, ale spíše vnímají přijetí dítěte jako součást jejich života. Zákonný předpoklad nás má kompletně připravit na přijetí dítěte a plnění rodičovství, ale i z teoretických předpokladů dle Zezulové vychází fakt, že nám žádná příprava a vzdělání nemůže zaručit, jak bude vypadat reálná praxe po přijetí dítěte do rodiny.

Pěstouni popisují jako první vzájemné sžití s dětmi období v délce až jednoho roku, během této doby se vzájemně poznávali a seznamovali se. Tato skutečnost se výrazně odlišuje od mého předpokladu, neboť jsem se domnívala, že toto období bude trvat mnohem kratší dobu, cca měsíc. Na druhou stranu i literatura není v tomto směru zcela jednoznačná. Striová uváděla prvotní sžití s dítětem v horizontu dvou měsíců, Halda naopak tvrdil, že takové období může být velice dlouhodobé, což potvrdil i výzkum, kde se respondenti přikláněli k jeho tvrzení.

Většina dotazovaných se shodla na tom, že vnímání biologických a pěstounských dětí je rozličné, a to jak ze strany pěstounů samotných, tak ze strany biologických dětí. Biologické děti vnímají ty pěstounské děti jako své velmi blízké přátele, ke kterým mají pozitivní vztah, což ve své podstatě souhlasí s mým předpokladem. Širší rodina vnímá u většiny dotazovaných pěstounské děti stejným způsobem a na fakt, že respondenti chtějí přijmout nové dítě do rodiny, reagovali vesměs pozitivně, část dotazovaných uváděla, že je v tomto rozhodnutí úplně nepodpořili. Což se úplně neshodovalo s mým očekáváním, neboť já jsem předpokládala pozitivní přístup ze všech stran. Indráková popisuje různé způsoby, jak se širší rodina může postavit k přijetí dítěte do pěstounské péče - pozitivní (nejvíce vyskytující se), neutrální nebo negativní.

Přijetí dětí v rámci širší rodiny proběhlo hned od počátku. Rodina byla velice natěšená. Během první návštěvy respondenti popisovali, že docházelo spíše k vzájemnému poznávání. Nyní širší rodina vnímá pěstounské děti jako její součást a většina dotazovaných uváděla, že mezi dětmi nedělají žádné výrazné rozdíly, což jsem předpokládala.

Celkově lze říci, že životní styl rodiny se nezměnil a s příchodem pěstounských dětí však není možné tvrdit, že by se objevili nějaké nové rituály. Respondenti dodávali, že děti začlenili do rodiny a jediný rozdíl vnímají v tom, že je třeba se více vzájemně domlouvat na různých aktivitách ke spokojenosti všech. Toto tvrzení podporuje i Kraus ve své knize *Životní styl současné české rodiny*. Rozdíl byl patrný v tom, že u jednoho z dotazovaných se objevilo omezení vlastních zájmů po přijetí pěstounských dětí. Žádný z ostatních dotazovaných ovšem nic takového nesděloval. Všichni dotazovaní se snaží respektovat individualitu přijatých dětí. Z rozhovoru dokonce vyplývá, že mají tu potřebu větší, i když to oni sami přímo nesdělili, neboť výchova přijatých dětí je pro ně náročnější než výchova dětí biologických. Toto tvrzení podporuje i Konečná v knize *Na cestě za dítětem: dvě malá křídla*.

Obecně lze říci, že má hypotéza byla víceméně správná. Odlišnosti jsem vnímala především v časovém horizontu sžití s dítětem, v pozitivním přístupu širší rodiny k dítěti. Naopak pozitivní vnímání pěstounských dětí ze strany pěstounů nebo to, že biologické děti vnímají ty pěstounské jako blízké přátele se ukázalo jako správné.

Domnívám se, že teoretická východiska i empirická část práce se ve většině shodly, je však třeba klást důraz na individualitu každé rodiny.

Odpověď na hlavní výzkumnou otázku: *Jak pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem?* Je taková, že pěstouni vnímají soužití s pěstounským dítětem pozitivně, někdy je pro ně takové soužití velice náročné a stresující, avšak všichni se shodují na tom, že jim to přineslo mnoho nových možností v rámci jejich života.

Domnívám se, že kvalitativní výzkumná strategie napomohla především z toho důvodu, že téma je velice citlivé a v rámci kvantitativní výzkumné strategie by nemuselo dojít k takovému otevření jednotlivých respondentů o dané problematice. Osobní prostor a čas strávený s respondenty vnímám jako velice přínosný i z toho důvodu, že respondenti měli během rozhovoru možnost vlastní sebereflexe a rekapitulace toho, jakým způsobem s pěstounskými dětmi pracují, žijí a jak postupně docházelo k vývoji během jejich soužití. Na konci jednoho z rozhovorů mi pěstounka i poděkovala za to, že si se mnou mohla zavzpomínat na to, jaké to s dětmi bylo a jaké to je teď. Nevýhodou kvalitativního výzkumu bylo to, že jsem nepojmula takový soubor vzorků, což na druhou stranu vnímám jako možnost k dalšímu bádání.

K této práci je nutné podotknout, že výzkum byl prováděn na úzkém souboru vzorků, přičemž byla stanovena přísná kritéria pro výběr dotazovaných. Jiné výsledky výzkumu by byly jistě u příbuzenské pěstounské péče nebo u rodin, které nemají své vlastní biologické děti a mají pouze pěstounské. Jistě by stálo za zvážení a doporučení k dalšímu zkoumání, abychom získali celistvý obraz od samotných pěstounů o tom, jak pěstounská péče skutečně probíhá.

Také se domnívám, že z výzkumu vyplynulo, i přesto, že to nebylo cílem mé práce, že pěstouni nepovažují přípravu pro budoucí pěstouny jako stěžejní pro přijetí dítěte do rodiny a větší důraz přikládají vlastní psychické přípravě.

Uvědomuji si, že problematika pěstounské péče je obsáhlejší, ale vzhledem k povaze práce nebylo možné obsáhnout veškerá teoretická východiska. Přínos mé práce shledávám především v možnosti vhledu na pěstounskou péči z naprosto nového úhlu pohledu doposud ne zcela probádaného a zároveň to otevírá nové doposud nepoznané oblasti této práce.

Použité zdroje:

Literatura

BUBLEOVÁ, Věduna. NADACE SIRIUS. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka. 3. přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014, 60 s. ; 21 cm. ISBN 978-80-87455-19-7.

BUBLEOVÁ, Věduna a Jan VOBĚREK. Pěstouni mají právo na služby: praktický průvodce pro náhradní rodinnou péči. Praha: Rozum a Cit, 2007, 241 s. : il. ; 21 cm.

BUBLEOVÁ, Věduna. NADACE SIRIUS. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka. 2. přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2013, 52 s. ; 21 cm. ISBN 978-80-87455-17-3.

Dobry pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018, 266 str., barevné ilustrace, portréty ; 22 cm. ISBN 978-80-907053-2-6.

DUNOVSKÝ, Jiří. Sociální pediatrie: vybrané kapitoly. Praha: Grada, 1999, 279 s. ; 23 cm. ISBN 80-7169-254-9.

INDRÁKOVÁ, Kateřina. Pěstounská péče očima dlouhodobých pěstounů [online]. Olomouc, 2015 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/orpk3t/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc.

NOVÁK, Tomáš. ZBYNĚK GABRIEL. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči. Grada, 2008, 1 online zdroj (144 stran). ISBN 978-80-247-6284-5.

GOLDSTEIN, E. B., BROCKMOLE, J. R. Sensation and Perception. Tenth Edition. University of Pittsburgh and University of Arizona.: Cengage Learning, Inc, 2019, 462 pg. ISBN 130558029X

HALDA, Jiří. Maličkosti, na které byste při výchově dětí neměli zapomínat. Česko]: [nakladatel není známý], 2020, 194 stran ; 21 cm. ISBN 978-80-270-8773-0.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2016. 440 s. ISBN 978-80-262-0982-9.

KONEČNÁ, Hana. Na cestě za dítětem: dvě malá křídla. 2. vyd. Praha: Galén, c2009. ISBN 9788072625918.

KOVAŘÍK, J. BUBLEOVÁ, V., ŠLESINGEROVÁ, K. Náhradní rodinná péče v praxi. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-957-7.

- KRAUS, Blahoslav. UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ. PEDAGOGICKÁ FAKULTA. Životní styl současné české rodiny. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, 246 s. ISBN 978-80-7435-544-8.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Jarmila KOLUCHOVÁ. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002, 155 s. : il. ; 23 cm. ISBN 80-7178-637-3
- MATĚJČEK, Zdeněk. Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny. Praha: Portál, 1999, 183 s. : il. ; 24 cm. ISBN 80-7178-304-8
- MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. Děti, rodina a stres. Praha: Galén, 1994, 214 s. : obr. ISBN 80-85824-06-X.
- MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003, 287 s. ; 21 cm. ISBN 80-7178-549-0.
- MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006, 332 s. ; 24 cm. ISBN 80-247-1362-4.
- NECKAŘ, Petr. Adopce a pěstounská péče, aneb, Jak na to. Hradec Králové: Statutární město Hradec Králové, 2009, 40 s. : il., portréty ; 21 cm. ISBN 978-80-904264-4-3.
- NOŽÍŘOVÁ, Jana. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde, 2012, 94 stran. ISBN 978-80- 86131-91-7
- Pěstounství je profese. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, 39 stran : barevné ilustrace ; 21 cm. ISBN 978-80-7421-115-7.
- SOBOTKOVÁ, Irena a Veronika OČENÁŠKOVÁ. Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3821-4.
- STRAUSS, Anselm, Juliet CORBINOVÁ. Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Albert, 1999, 196 s. ISBN 80-85834-60-X.
- STRIOVÁ, Miloslava. *Děti, které se rodí v srdci: příběh adoptivní a pěstounské maminky*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0359-9.
- SYCHROVÁ, Adriana. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Vydání I. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2015. ISBN 978-80-7395-955-5.
- ŠANDEROVÁ, Petra. *Tělesnost jako významný faktor procesu adopce: kulturně antropologický problém*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 9788074190469.

VÁVROVÁ, Alena. Přípravy pro budoucí náhradní rodiče: (metodika). Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012, 69 s. ISBN: 978-80-87455-16-6.

ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Elektronické zdroje

Doprovázení pěstounů · Dobrá rodina - Doprovázející organizace pro pěstouny a další náhradní rodiče. Dobrá rodina - Doprovázející organizace pro pěstouny a další náhradní rodiče [online].

Copyright © 2023 [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <https://dobrarodina.cz/pro-zajemce/doprovazeni-pestounu/#vzd%C4%9B1%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD>

Historie pěstounství | SOS dětské vesničky. SOS vesničky | Pomoc ohroženým dětem [online].

Copyright © Všechna práva vyhrazena [cit. 17.03.2023]. Dostupné z: <https://www.sos-vesnicky.cz/sos-pestounstvi/pro-zajemce/historie-pestounstvi/>

Proces zprostředkování. Průvodce [online]. Copyright © [cit. 22.03.2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/proces-zprostredkovani>

Research Paper Foster care add information How foster care system work - Essay - 1961 words. Study Documents, Example Essays, Essay Outlines, Essay Titles, Learning Tools | Paperdue.com [online]. Dostupné z: <https://www.paperdue.com/essay/foster-care-is-a-harsh-reality-for-179475>

Vzdělávání pěstounů | Virtuální knihovna - NRP. Virtuální knihovna Náhradní rodinné péče | uložička elektronických publikací [online]. Dostupné z: <https://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/sluzby-pro-pestouny/vzdelavani-pestounu/>

Vztahy rodinné – Sociologická encyklopedie. [online]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Vztahy_rodinn%C3%A9

Legislativa

Zákon 109/2002 Sb., o ústavní výchově

Zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Seznam tabulek

Tabulka 1: Transformační tabulka.....	33
Tabulka 2: Respondenti.....	38

Seznam příloh

Příloha 1: Přepsaný rozhovor s R3.....	56
--	----

Příloha 1: Přepsaný rozhovor s R3

TO1: Jak jste se jako rodina připravovali na přijetí dítěte?

R3: Nijak zvlášť. Když jsme se rozhodli, že přijmeme, tak tam proběhla akorát ta ... ee... Příprava pro pěstouny. Museli jsme projít, ...ee... Projít ...ee... vlastně nejprve přišel OSPOD, zkontroloval, jestli na to máme podmínky a ty nás doporučili, že ano. Tak jsme pak šli na...ee.. na tu...na ten kurz celej, psychologický vyšetření. A to bylo vlastně jako celý.

TO2: Jak jste vnímali první dny, kdy k vám dítě přišlo?

R3: (smích) To bylo takový celkem zvláštní. Sice si to moc nevybavuju, ale ale vím, že... Víím, že najednou nás tady bylo víc a furt jsme se je snažili jako ...ee... poznávat. Já jsem je sice znala trošku z práce, kde... kde jsem pracovala, ale... Ale snažili jsme se je poznat, všechno jim ukázat a oni byli takový...Takový trošku jako...vyděšený, bych řekla. Roztomilý ale vyděšený, než jako všechno prozkoumali, jaký jsme. Myslím si, že to poznávání bylo vzájemné.

TO3: Hmm, jak dlouho trvalo prvotní sžití s dítětem?

R3: Tak vzhledem k tomu, že jsem vychovala už dvě svoje dcery, tak... Já jsem to nebrala tak, jak říkali na těch kurzech, že bysme měli jako kolem nich po špičkách, a tak. Prostě jsem měla pocit, že když je máme, tak je zařadit do té naší rodiny, tak jak by to asi mělo bejt. Takže já jsem to... to ...ee... brala úplně normálně. Prostě je máme. Nastavená výchova...ee... Tak jak... tak jak tady fungujeme, tak by měli fungovat i voni. Takže jsem se snažila vysvětlovat, jakým způsobem žijem a docela... Docela respektovali to a já myslím, že byli rádi, že...že nás měli. Mně... Mně v první chvíli říkali furt jako teto, že byli zvyklí z Klokánku a... ale manželovi tomu okamžitě jako tati a tam to bylo jasné. Já mám pocit, jako kdyby jim ten mužskej element tam chyběl. Že ty tety v Klokánku, to bylo furt ženskejch, ženskejch, takže já jsem byla taková teta. Až pak později začali říkat mami, nebo furt to jako střídali - mami, teto, mami, teto.

TO4: Jaké vnímáte rozdíly žití s dítětem mezitím, jaké to bylo na začátku a jaké to je teď?

R3: Na začátku se na všechno ptali. I to, když jsme dali kečup na stůl, tak - "Můžu si vzít?" nebo se nezeptali vůbec radši to jedli bez kečupu. Takže furt jsme je museli jakoby pobízet k tomu - "Vem si, no dyť je to na stole, vem si to." Teď... Já bych řekla, že zapadli úplně jako skvěle, že už není potřeba... potřeba je pobízet. Sami si řeknou. A dlouho se

nastavovala důvěra mezi námi. Ee... To je teďka bych řekla... Supr. Můžou nám věřit, co řeknem. Tak tak se prostě stane a hotovo. Takže to tak jako... Je to jiný, je to... je to hodně jiný.

TO5: Jaká jste měli očekávání od pěstounské péče a jak se naplnily?

R3: (Povzdech) Očekávání od pěstounské péče. My jsme s manželem už nemohli mít vlastní děti, tak... ee... Já jsem sice chtěla adopci, ale manžel...ee... je takovej trošku asi opatrnější, tak...ee... souhlasil s pěstounskou péčí. My jsme očekávání, žádný očekávání od tohodle nebylo. Pro mě to byla trošku výzva - vzít si děti, ale zároveň jsme chtěli bejt jako rodina. Takže my v tom nebudeme dál jako pak pokračovat. A až...ee... vyletěj z hnízda tydle, že bysme si vzali další? Ne, my jsme společně chtěli vychovávat jako děti a bejt jako rodina, jó... A samozřejmě jsme připravení na to, kdyby se náhodou matka vzpamatovala a chtěla by je zpátky, i když tak to není vůbec jako pravděpodobný.

TO6: Jakým způsobem vnímáte pěstounské děti oproti vašim vlastním?

R3: Já jsem měla tendenci furt jako srovnávat... Což se nemá, protože moje děti... Skvělý ve školách a... a...taková... no krev není voda...eee. Ale... výchova těchletěch dvou, co máme, je náročnější, je náročnější, protože...ee... Ty geny tam někde jsou jiný. A...ne..není... Je to prostě náročný. Jako to se nedá nedá úplně tak říct. A možná, že vlastním dětem se víc jakoby odpustí. Tady, tady chci, aby - protože jsme pod dohledem, vlastně drobnohledem jako OSPODu, kraje, sousedů, jakým způsobem se toho jako zhostíme, co z nich jakoby vyleze, když jsou pod našim vedením? Protože to jsou dvě ještě ke všemu jako poloromský děti, tak ty geny tam prostě jako jsou...eee...trošku jiný, tak. Tak takhle.

TO7: Jakým způsobem si myslíte, že vnímají biologické děti ty pěstounské?

R3: Ee... Já si myslím, že moje holky to na tom začátku braly docela dobře, pak tam byl určitě problém... problém u mladší dcery, protože ta měla... ta byla zrovna jakoby v tý...ee...pubertě a naše děti měly trošku - pěstounské děti, měly trošku nenechavý ruce, takže tam se řešila, řešily takový drobný krádeže v rodině. A mladší dcera, ta tím dost trpěla. To...najednou, najednou nebyla poslední a jako jedináček. Museli jsme se daleko víc věnovat i těm pěstounskejm dětem. Takže to bylo chvíli, chvíli to bylo napjatý, a dokonce jsem měla pocit, jestli jsem neudělala chybu, že jsme si je vzali, když tím trpí moje vlastní dítě. Takže...jeden čas to bylo dost těžký. Jsem myslela, že...že je kvůli mladší dceři vrátíme. Oo, starší - ta za chvíli jako odešla, ale ta už...ee...ta byla z puberty venku. Ta už začínala mít jakoby svůj život a...a v podstatě během roku, co jsme si vzali,

tak se odstěhovala, takže tam tam prostě problém nebyl. Ee...docela dost nám i jako, hm, pomáhala, protože jak jim nešlo učení, tak nám doporučovali, že ať se s nima učí chvíli někdo jinej. Takže jezdila i starší dcera a...vlastně nám s nima i dost pomohla, ale u tý mladší to bylo těžký.

TO8: Jak vaše rodina vnímala fakt, že se chcete stát pěstounem?

R3: Jako širší rodina? Ee... Moji rodiče... ty to brali docela, docela jako dobře. Že proč ne, když jsme jako v pohodě zabezpečení, starší za chvíli vyletí z hnízda,...ee... Dcera mladší, ta už je ve věku, kdy... kdy na nás trošku prděla, takže proč jako ne? Ale rodiče od manžela, tam to bylo teda těžký. Cizí děti si vzít a kdovíco...co, co se z nich vyklubě a jaký potíže s nima budeme mít. Tak to bylo na začátku, ale ono se to pak v průběhu celkem votočilo. Manželovi rodiče si je dost často naše děti berou na výlety a tak. A u mejch rodičů zatím nebyly. V podstatě jezděj akorát s náma tam na návštěvu. Samy...samy tam nebyly.

TO9: Pak tady mám otázku, jakým způsobem se připravovala širší rodina na přijetí dítěte do rodiny?

R3: Širší rodina? No, byli zvědaví, ale žádný přípravy jakoby neprobíhaly pro ně. Byli zvědaví. Když jsme si je vzali, tak je chtěli vidět, chtěli je poznat. Rozhodně nikdo nezapomene jim popřát k narozeninám, svátku, nějakou maličkost koupit. To, co vlastně prarodiče daj...ee...našim vlastním dětem, tak...tak se...tak dají i...i pěstounskjm. Říká se jim babi, dědo a tak.

TO10: Vnímala vás širší rodina jako rodinu od počátku? Pokud ano, jak? Pokud ne, proč?

R3: Na počátku? Jo, jo, já si myslím, že jo. Prostě teď jsme si vzali teď naše a rozrostli jsme se o další dva členy.

TO11: Po dlouhé době jste přivedli dítě do širší rodiny?

R3: Hned. Tam...to jsme nějak jako objeli. Zavolali jsme, že už je máme a přijeli jsme je ukázat (smích). Jo, jo, asi hned.

T12: A jak z vašeho pohledu vnímala širší rodina prvotní setkání s pěstounským dítětem?

R3: Tak to taky bylo jako u nás. Taková poznávačka, jak se jmenuješ a...a kolik ti je roků? A to už pudeš do školy, a tak jako...taková poznávačka.

TO13: Jak myslíte, že rodina vnímá pěstounské dítě teď?

R3: Pořád, pořád stejně...jako naše. Prostě, prostě když se náhodou u meých rodičů objevím sama, tak se hned ptají, kde máš zbytek rodiny? Takže. A to myslej, myslej v podstatě všechny, i ty naše pěstounské děti.

TO14: Máte pocit, že vaše širší rodina dělá rozdíly mezi pěstounskými a biologickými dětmi? Jestli ano, jaké a jestli ne, proč?

R3: Nedělá, nedělá. To, jak jsem říkala o těch narozeninách, svátku a tak. Když jsou Velikonoce, tak je to vajíčko pro všechny stejně.

TO15: Tak přejdeme ke třetímu segmentu otázek. Jaké máte rodinné rituály?

R3: (smích) Rodinné rituály, rodinné rituály. Klasika. To co se...to, co je běžnýho. Já teda preferuju režim, pořádek a řád. Takže všechno má své místo. Ale rituály?... Vánoce? Jako tohle máte na mysli? Vánoce, Velikonoce, všechno tak, jak se to běžně dělá v jiných rodinách a jaký jsou tradice jako v České republice.

TO16: Je něco, co jste začali dělat jinak, nebo navíc, co jste před přijetím dítěte do rodiny nedělali?

R3: Větší kontrola učení. To jsem nemusela...dělat dřív...ee...s biologickéjma dětma, se svejma. Tady je...musí bejt. Tady je větší kontrola jich, protože... A v podstatě bych řekla, že se poznáváme jakoby furt, že pokaždý vyplyne něco, co může překvapit. A takže, takže větší kontrola.

TO17: Je naopak něco, co jste z důvodu přijetí dítěte do rodiny přestali dělat?

R3: Ne. Ne, určitě...Ne, není.

TO18: Plánujete s dětmi společně?

R3: Většinou ano.

TO19: Mohou přijít děti s vlastním nápadem?

R3: Můžou a taky je v tom podporuju. Když máme jet na dovolenou, tak ať si vymyslej, co chtěj dělat, joo. Ať daj návrhy, co chtěj dělat o prázdninách, a...ee...pak zasedne rodinná rada a řešíme společně...ee... Tady můžem jet, tohleto se zrovna nehodí. Určitě. Respektujeme jejich názory.

TO20: Má dítě možnost vyjádřit se, co se mu líbí nebo naopak nelíbí? Stalo se to už někdy? Popřípadě o co šlo?

R3: Ze začátku s tím měli velkej problém. Když jsem něco rozhodla, tak to tak prostě bylo. Ale teď? Teď mám pocit posledních pár let, že dokážou říct. Já jsem ze začátku moc nevnímala, že...že to neumí říct, že si neříkaj...neříkaj...ee...to se mi líbí, to se mi nelíbí. Ale... Ale tak jsem to tak brala, že jsou spokojení. Ale teď poslední dobou dokážou dokonce říct, že tat'ka jednomu nadržuje nebo druhýmu, joo. Takže to řešíme pak zase společně.

TO21: Jak rychle a jakým způsobem se začlenily děti do chodu domácnosti?

R3: Tam museli velmi rychle. Každý máme svoje povinnosti, který si musí splnit každý jedinec. Ať to jsem já, ať to jsou děti, ať je to manžel. Každý si musí splnit svoji, svoji denní jako povinnost.

TO22: A poslední otázka, jak jste děti začlenili do kulturních zvyklostí rodiny?

R3: Tam nebylo nějak jak jakým způsobem začlenit, prostě oni se...vzhledem k tomu, že jim bylo málo, tak se hnedka zapojovali, zapojovali...ee...do chodu a co se dělalo, tak hned v tom byli s náma. Takže my nemáme žádný extra výjimečný...výjimečný aktivity. Takový běžný, takže...takže byly hned zapojeny.